

Non in fermentis veteri, neque in fermento malitie I. Cor. 5. 8.

TRACTATUS DE SACRIS CHRISTIANORUM RITIBUS.

Sacrorum Rituum scientia: his quibus animarum cura concedita sit, non solum utilis, sed etiam necessaria est: Ecclesie enim Ritus, sive ceremonias instituit, (hic enim de Sacramentis non agimus, quae a Deo sunt instituta) tum ut aptiorem, quo Deus exterius agere solet, modum demonstraret, tum ut sacra ordinate fierent, tum et homines per sensus ad divinum cultum alliceret, tum etiam, ut ea sensibus obiceret, quae vel Dei maiestatem alio quo modo indicarent, aut in hominum memoriam revocarent collata humano generi beneficia, & gratias, quas Sacramenta conferunt; ac divinas promissiones, sive alia peculiaris Dei erga homines providentiae argumenta, quibus fides, spes, & caritas, sive interior Dei cultus in nobis fovetur, & augeri valet. Voluit praeterea ut homines, hoc exterio- rem cultum invicem significando, ad videndum Deum colendum provocarentur, & ut ceremonias usurpando, quas ipsa praescripsisset, facilius vanas, superstitiosasque devitarent. Sunt itaque ceremoniae veluti instrumenta quaedam animarum Rectioribus ab Ecclesia tradita, & commendata, ut per ea facilius christiferos homines a via perditionis retraheret, atque ad aeternae salutis consequentiam dirigant, Nequeunt vero Ministri his ita uti, nisi sciant, quid sint, quia sint auctoritate instituti, quo fine & quae menti contemplanda exhibeant. Sacrorum ergo Ministris scientia haec maxime necessaria est, praesertim iis, quorum cura christiani inter infideles haereticosque degentes regendi, atque instruendi sunt. Ii enim Ecclesiae instituti ac precipiendi Rituum auctoritatem vindicare tenentur, institutoque ve- nienti utiles sanctorumque tueri proponere, & explicare; ac ulterius cavere debent, ne infidelium superstitioni.

ne, & haereticorum erroribus insistantur. Hac de causa S. M. Bened. XIV. pro singulari, quam gerit Domini gregis, cura, studium huiusmodi, quod ipse misericors excoluit, omnibus commendavit, voluitque ut publice in Urbe scholae instituerentur; mihi innoxiam, ut in Collegio de Propaganda Fide adolescentibus ad Sacras Missiones destinandas institutiones de sacris Ecclesiae Ritibus traderent. Ne quidpiam ergo in Auctore nostro desset, quod ad Parochorum, Missionariorumque instructionem necessarium videretur, in hac nova operis editione, factus exposui, atque explicavi, quae ad Sacrorum Rituum naturam, divisionem, originem, utilitatem, varietatemque pertinerent. In autem ordo, quem in iis tradendis servavi.

In primo capite. Agitur de Rituum definitione, & divisione.

In secundo. Regulae nonnullae proponuntur pro- vavis superstitiosisque ritibus dignoscendis.

In tertio. De natura, origine, utilitate & necessitate Sacrorum Rituum disputatur.

In quarto. Ea, quae ad exteriorem Ecclesiae formam spectant, exponuntur, & collapsa ipsi a Deo potestatis asseritur, & vindicatur.

In quinto. Sophismata diluantur novatorum ad- versus Catholicam Ecclesiam ceremoniarum.

In sexto. De Ecclesiae Orientalis statu, deque Rituum in eadem varietate, tractatur.

In septimo. Historia recentiorum eorum, quae ab Apostolica Sede acta sunt, ut Orientalis Ecclesiae Rituum vigeant, atque foventur.

In octavo. De obligatione, quam quisque habet in semel suscepto Ritui permanendi.

In nono capite. Ritus indicantur, quos Apostoli- ca Sedes prescripsit, & qui proficiendi videntur. Denique septem alia adduntur capita, quae appen- dicit.

dicis loco cuique de Sacramentis in particulari Auctoris nostri tractatui subiunguntur, in quibus Orientalis Ecclesiae circa Sacramenta disciplina declaratur.

CAPUT PRIMUM.

De Rituum definitione, & divisione.

DE Christianorum Ritibus dicti a Rituum defini- tione exordium sumimus. Ritus itaque sive ce- rimonia, quae idem in praesentia significat, signum sensibile est, quod non natura sua, sed ex voluntate, & arbitrio instituentis cogitationem in nobis excitare debeat, quae de officio nos moneat, & in propositum finem dirigat. Itaque actio ac cere- monia quaevis, quae sensus nostros movendo ex vi suae institutionis illi menti nostrae considerandum asserat, ex cuius cognitione, vel mandatum quod urgeat, vel proprii status obligationem, vel receptum bene- factum, vel promissionem, aut quidpiam aliud intel- ligamus, quo in propositum finem dirigamur, Ritus nominatur. Sic figuram Crucis, quo Christiani ex consuetudine ab Apostolis orta se signare solent, ac usus quoque etiam a primis temporibus ortus ferende Crucis, Christianorum Ritus appellatur. Primum enim memoriae nostrae offerendo Christum pro nobis in Crucem actum, cognitionem in nobis parit, quae fidem ac spem in nobis fovet, & caritatem, qua in propositum homini Christiano finem dirigimur. Crucis autem delatio monitum illud Christi medi- tandum nobis exhibet, ut post Gregor. Magn. Nicol. Papa I. in respons. ad Conf. Bulg. exposuit, quo Crucem ferre, ipsamque sequi iubemur; quo quidem monito corpus nostrum per abstin- tiam, corporisque cruciatum affligere, & per compassionem proximi necessitatem nostram putare admonemur, inquit Magnus Gregorius.

Primum Rituum divisionem, finem, quo nos dirigat, suppediat, atque ita Ritus vel civilis est, vel sacer. Nam ut duplicem in hominibus in societate viventibus distinguamus finem, alterum in tranqui- litate illa positum, quam in civitate exoptamus; alterum vero in aeterna illa felicitate constitutum, quem in futura vita speramus; ita duplex rituum genus agnoscimus; qui instituti sunt, ut ea hominum memoriae offerant, quae ad tranquillam achem- tam in societate vitam agendam ducant, civiles Ritus nominantur. Huiusmodi sunt sceptrum, corona, alique splendidi ritus, qui in Regum inau- guratione adhibentur, ut veluti ad sensus maiestatis Principum indicata, fortius subditorum animi ad obsequia praestanda moveantur. Item distinctae Magistratum vestes, Iudiciorum solemnitates, aliae- que ceremoniae, quae eo sunt institutae sine in Re- publica, ut homines de officio moneant, aut affe- ctus illos in animo excitent, atque foveant, qui- bus facilis constituitur in ea ordo servari possit, ac opera tranquillitas obtineri.

Ritus vero, qui ita non moveant, ut cognitionem in nobis excitent, quae ad legem servandam, Deum- que colendum nos ducat, sacer sive religiosus erit. Atque huc spectant omnes exteriores Dei cultus actus, qui ad interiorem cultum augendum, Deique honorem & gloriam promovendam ex instituti- onum voluntate homines alliciunt, & provocant.

Cum sacri, tum civiles ritus, vel publici sunt vel

privati. Qui vel ex consuetudine, vel ex privati hominis instituto a privatis hominibus in civili so- cietate adhibentur, vel ad mutua inter privatos homines officia fovenda, vel ad conciliandam inter ipsos mutuam benevolentiam; dici possunt privati ritus civiles. Sacri vero ritus privati sunt, quos privatus sibi proponat, atque usurpet, ut eorum usu ea in mentem veniant, quae interiorem Dei cultum fovere, vel augere valeant. Qui publi- ca auctoritate instituti sunt ritus, ut in publicis functionibus societatis civilis usurpentur; sunt ritus publici civiles; ut in quoque sacri ritus publici di- cuntur, qui in publicum Religiosum usum ab eo, cui ius competat erga sacra, sunt instituti.

Sacri Ritus ex parte instituti sunt, alii divini sunt, alii humani. Prioris generis sunt, quos Deus stabili- tavit; alterius vero, qui homines auctores habent. Ceremoniae omnes, ac sacrificia veteris legis, nec non septem nova legis Sacramenta a Christo Domino instituta, sunt Ritus divini. Il vero, quos Ecclesia constituit, ut homines facilius a vitiis retraheret, ac per virtutis exercitium in Deum aeternaque felicitatem dirigeret, humani ritus sacri nuncupantur.

Humanis autem ritus dividi possunt in legitimos, atque illegitimos. Legitimi sunt, quos ille stabilire- rit, quibus potestas iusti praescribitur atque ordina- rent ea, quae ad Dei cultum pertinent. Illegitimi sunt, quos ille constituit, qui potestate caret, quemque iura vetant ea stabilire, & ordinare, quae ad Sacra pertineant. Hinc Novatorum Liturgiae Lai- corum hominum auctoritate constituta, ac ceremoniae omnes, quae privata auctoritate sunt institutae, & publica Ecclesiae auctoritate non probentur, & in Sacramentorum administratione, illegitimi ritus appellantur.

Nota. Qui ritus illegitimos adhibent, non solum contra Ecclesiae praecipuum peccant, quo prohiben- tur alios praeter probatos, & receptos in Ecclesia ritus in sacris functionibus usurpare, sed etiam haereticos suspecti haberi possunt, si illorum probe- re videantur opinionem, qui omnibus invidiosus sit instituti & mutandi sacros ritus competere arbit- rantur; & haereticis sunt, qui hanc potestatem Laicis Principibus adjudicant.

Si rem sive causam materialem spectemus, Ritus aut personam spectant, aut tempus, aut modum, aut rem ipsam, nempe oleum, panem &c. Si causam formalem consideremus, nonnulli immediate ad Dei cultum pertinent, ut sacrificium, oratio, adoratio; alii ad cultum disponunt, ut jejunium, & cellatibus; alii denique sunt divini cultus in- strumenta, ut Tempia, Calices, Arae, &c.

Haecenus exposita generatim indicant, quinam esse debeant ritus, qui tuto in vero, sac ordinato Dei cultu adhibeantur. Superest ut de iis dicamus, quos veluti contrarios, ac vero Dei cultui inimicos devitare, ac detestari oporteat. Il vero sunt, qui inordinatum vitiosumque Dei cultum redolent ac foveant, & superstitiosi nominantur. Sunt autem triplicis generis, scilicet falsi, superflui sive vani, & idololatrii.

Falsi ritus sunt, qui cognitionem in mente exci- tent, ex qua falsum iudicium, vel falsus cultus se- quatur. Huiusmodi sunt haec nostra aetate veteris legis ceremoniae, circumcisio, immolatio agni, &c. quae venturum Christum vi institutionis signant. Ea- rum

rum itaque usque juxta vim, & potestatem, quam habent, ad falso credendum induceret, non adhuc venisset, sed venturum esse Christum. Item Sacrificium Eucharisticum, vel Absolutio Sacramentalis a Laico homine peracta, falsus ritus esset, quia homines duceret ad credendum Sacramentum esse, qui non sit Sacerdos, & Sacramenta perici Eucharistiae & penitentiae, quae non perferrentur, & ad falsum Dei cultum exhibendum. Rursus falsa miracula, sive per imagines indicata, sive alio modo publica eata, falsae revelationes, falsae reliquiae, ac Indulgentiae confusae ad populi etiam devotionem promovendam, & Dei gloriae agenda causa, sunt falsi Ritus, quorum usus, Deo, qui summa veritas est, & in veritate adorandus, maximam injuriam irrogant, & Religioni plurimum nocent, quia mendacium eam promovendo, cum impostura confundit, & quia occasione praebet vera etiam miracula, veritatis revelationes in dubio revocandi, & alpernandi. Denique inter falsos ritus omnes ille ceremonie numerantur, quae falsum aliquo modo designant, atque fraudant, cujusmodi esset etiam ritus, qui veluti publica auctoritate institutus adhiberetur, qui tamen nominis a privato auctoritate non habente, constitutus esset, cujusmodi esset oratio, vel ceremonia aliqua in Missa usurpata: quae a privato viro excogitata esset.

Haec omnia Christianis omnes graviter delectant, qui Deum verum in veritate colere jubentur, & Deo injuriam maximam afferunt, cuius honorem & gloriam in mendacibus & imposturis collocarent. Hinc maxima semper in his praevandis Ecclesiae cura fuit. Conc. Laodicenum can. 34. *anathema sit, inquit, qui ad Pseudo-Martyres accesserint.* In Capitularibus Caroli Magni statuitur, ut *falsa nomina Martyrum & incerta Sanctorum memoria non venerentur*; & in variis Conciliis stabilitum est, ut *nulle falsae domastis imagines, & rudibus periculis erroris occasionem praebentes statuantur.* Videatur Conc. Trid. sess. 23. cap. de invocatione, & veneratione, & Reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus, ubi statuit Sancta Synodus, nemini licere ulla in loco, vel Ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ullam insulam ponere, vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit, nulla etiam admittenda esse nova miracula, nec novas Reliquias recipiendas: nisi domino cognoscite, & approbante Episcopo, qui simul ac de his aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quae veritati, & pietati consentanea iudicaverit. Quod si aliquis dubius, aut difficilis abusus sit extirpandus, vel omnino aliqua de his rebus gravior questio incidat, Metropolitanis, & provincialium Episcoporum in Concilio Provinciali sententiam expectet: ita tamen, ut nihil inconsulto Sanctissimo Romano Pontifice, novum aut hactenus in Ecclesia institutum decernatur.

Superflui & vani ritus sunt, qui nec a Deo vel Ecclesia sunt instituti, nec communi fidelium usu recepti, & inutiles proflus sunt ad interiore Dei cultum fovendum, & excitandum, itaque ritus, qui nihil conferat ad Dei honorem, gloriamque augendam, ad interioris spiritus devotionem, atque virtutis exercitium, superflui sunt.

Hinc nolle sacrum audire, nisi Sacerdos celebret, qui sit nomen Joannes, vel qui habeat figuram Chri-

sti, vel qui ante solis ortum, aut certo adhibito cererorum numero, sacrum faciat, est superfluum cultum adhibere: id quod contingeret si quis bis *alleluja*, aut *Pater noster* diceret, cum sensu recedente deberet. Horum rituum usus, seculo scandalo, & contemptu, venialis culpa est.

Idololatrii ritus sunt, qui ad exteriorem idololatriam cultum, sive idololatriam usum pertinent. Est autem idololatria duplicis generis: altera perfecta, & imperfecta altera. Perfecta est Idololatria, qua Idolo, quod verus Deus habeatur, honor defertur: imperfecta vero est, dum debitus Deus honor creaturae, quae creatura existimetur, tribuitur. Itaque omnes caeremoniae, quae vel in idoli honorem adhibentur, vel creaturae Dei honorem tribuant, Idololatrii ritus appellantur. Ritus ergo, quorum usus expressam, vel tacitam Demonis invocationem praeserant, omnes superstitionis sunt, & ad idololatriam imperfectam referuntur. Inter hos primo loco recensetur divinatio, quae quasi expressa, vel tacita Demonis invocatione res cognoscere curat, vel contingentes & libere futuras, vel ita occultas ut naturali virtute deprehendere nequeat. Expresso Demonem invocant, qui vel verbis & signis padum cum eo loquitur, vel saltem factis aliquid usurpat, per quod scit, aut credit Demonem cooperari. Implicite vero sive tacite cum Demonem paciscitur, qui velis & inartibus utitur ad aliquod cognoscendum, vel efficiendum; neque enim necesse est, ut aliquando passio praesens, fat enim est vana, & improporcionata haec adhibere, ut Demon sese immisceat, etsi illi utens invocandi voluntatem non habeat. Nemo autem improporcionata & vana adhibeat, quae nec a Deo, neque a bonis Angelis instituta sunt, operum effectum, nominis a Demonem expectare potest: accedit etiam quod omnes divinationis species ab Idololatrii Demonum cultuibus, imo ab ipso Demonem origine trahunt. Undenam sunt Chirromantia, sive divinatione per somnium, prestigium, quo variis apparitionibus Demon oculos praesingit, aruspicum, quod per extra sit animalium, Geomantia, quae per figuram in terra, Hydromantia quae per figuram in aqua fit, Aroemantia in aere, ac Pitomantia in igne, nisi ab Idololatra gente, & a Demonem ipso superstitionis auctore? Ad haec plerumque expressam invocationem habent, & necromantia continentur. Adfunt praeterea Astrologia, quae peritum, & motum siderum, res contingentes, & libere futuras divinantur, aruspicum, quo per signa animalium, omen, quo per sortium signum, & sortilegium, quo per sortes divinare praesumitur, quae etiam divinationis species a superstitione, & Demonem orta sunt, ideoque tacitam semper ipsius invocationem praeserant. Haec vero a gravi culpa quis excuset? quis non videt, gravem Deo injuriam afferre, qui ad Demonem confugiat ipsius inimicam, eique divinum quendam tributum honorem, expectandum illius ope, quod Dei unice virtute & auxilio scire atque obtinere potest?

Neque a peccato excusari possunt, etsi praesententur nolle illum cum Demonem commercium habere. Nam contra protestationem agunt, dum per media, quae nec a Deo, nec a bonis Angelis, sed a Demonem inventa sunt, cujusque unice opem expectare possunt, futura vel occulta cognoscere curant; nec eam excusantur, qui similia credant ob experimenta

iam facta; quia illa Demonis ope facta fuisse praesumitur.

Nota 1. Astrorum motu, ac situ, & cantu, incessuque, ac motibus avium, aliorumque animalium uti possimus ad effectus naturales & necessarios nec libere futuros praenoscendos: nec superstitionis accitae eos, qui astrologia, & animalium certo motu, aut immimentem pluviam, ac ventum, aut aliam aeris mutationem conjiciunt, atque praedicunt. Haec enim quaedam cum his motibus connexionem habent, & ex retroactis observationibus, aliquando coniecturis asequi, & quandoque certo etiam praenunciare possimus. Superstitionis autem sunt plena divinationes illae, quae ad effectus agnoscendos praenunciandolque adhibentur, qui contingenter, ac libere futuri sunt, vel ad ea detegenda, & cognoscenda, quae sint occulta, per ea, quae ad haec cognoscenda sunt omnino improporcionata, ut effectus. Ut usus sortium in aperitione libri, vel jacta taxillorum, pro aliquibus occultis, vel futuris recognitione comparanda.

Nota 2. Somnia etiam, quae nil ordinare sunt nisi confusa quaedam cognitiones ex occasione motus cerebri ortu, quae ad futura, & occulta divina adhibentur. Si animadvertamus, haec a libero tumultuantium spirituum motu rerum imagines excitant, quae menti exhibentae praesentis, atque mentis incepta esse, & improporcionata ad res futuras, arcanaque cognoscendas. Scimus vero Deum his quodvis usum ut hominibus vel futura praemonstraret, vel arcana referret, ut de Abimelecho, Jacobo, Labano, Josepho, Pharaone, Salomone, Nabuchodonosor, Daniele, Juda Machabeo, aliisque, divinae Scripturae testatur. Ad constat etiam Demonem in his se immiscere consuevisse, atque partem Idololatriae superstitionis in his fuisse collocatam. Hinc Deus Leviticis 19. somnia cum auguriis improbat: *Non augurabimini, inquit, nec observabitis somnia; & Deut. 18. non invenitur in 22, qui observat somnia.* Audi Greg. Magn. lib. 8. mor. c. 13. dicentem. *Somnia, nisi plerumque ab occulto hoste per illusionem ferant, nequaquam hoc vir sapiens iudicaret dicere.* Multos errare fecerunt somnia & illusiones vane, vel certe, Non augurabimini, nec observabitis somnia. Quibus profecto verbis cujusvis deestimationis ostenditur, quae auguriis conjunguntur.

Dum somnia sint a Deo, his fidem indubiam habere tenentur; si id certo constat, aut certo putetur. Dum vero dubium sit, num ea sint a Deo, credere his nequaquam debemus; dum enim somnia Deo immittit, contra etiam praebet indicia, quibus dubitatio omnis excludatur; alioquin divina haec monito suo frustrare effectum, neque certa, atque quod somnium ad hominem impellat, alacrem promptique relinquit animum ad pietatis opera, cum hujusmodi somnia passim in his contingere debeant, ipsa agente natura, qui Dei amore fervent, justique Dei meditatione exercentur. Horum enim imaginatio, nulla turbante causa occurrente, somnia haec sua sponte sequuntur. Eodem modo de somniis, quae depravata perverforum horum imaginatio officiat, philosophari oportet; neque enim Demoni erit tribuendum, quod in perverfa imaginatione sui causam habeat. Haec de somniis generatim; dum

vero ad divinationem referuntur, tunc caute est procedendum; neque Deo, nisi certo omnino constiterit, sunt tribuenda, nec occasio praebatur malo spiritui, per ambigua illa signa, perfectionem viam sextantes decipiendi. Quomobrem nil omnino explorata sit divina somnia causa, divinationes, quae indefinitur, omnino rejiciantur, ac veluti incerte contemnantur.

Cum divinatione per somnia fit per media natura sua improporcionata, atque a superstitione diabolica origine trahat, nemo non videt, graviter peccare, qui variis modis somnia procurantur, ut inde furororum cognitionem hauriant. Inter quos Femellae illus confitio, quae in Ludo Gemenfi, vulgo *Letto*, Lucra cupientes, in lecto subitis caput notulam numerorum, qui extrahi debeant, apponunt, ut somniant, quoniam ex numerali extrahi debeant numeri, diviunt. Quis non videt has ablationes in-pace esse, dum in hujus exercenda superstitionis proposito persistant, quae eadem culpa teneri contendo, qui libram, quem *Arvis* vocant, in quo modus indicatur divinandi hujusmodi numeros per somnia, aut vendunt, aut spargunt, aut secum retinent ut ipsi alique eo utantur. Nam it omnes illicite superstitionis operam, aut occasionem dant; nec a mortali culpa excusantur, qui somniis inde frequentibus, ac interpretationi juxta illum librum se fidem non habere protestantur: quia rem illicitam & superstitionem agunt; quia aliis simplicioribus praesentim, scandalo sunt, seu occasio in superstitione perverandis, quae causam adhibent, cuius effectum a solo Demonem sperare possunt, & quia ex sacra illa auri fame, qua deumant, ac fortasse etiam Demonis suggestionem, vis fieri potest, ut fidem aliquam non adhibeant; unde majorem lucri spem concipiunt, quam si alia via numeros elegerint. Atque haec de divinatione. Vid. Auct. Tr. de Vir. Reliq. c. 5.

Alii superstitionis ritus, vel ad magiam spectant, quae mira facere contendit, non humana industria, quae naturalis dicitur, & est licita, sed ope Demonis, & ad vanam observantiam. Magia dum exercetur ad meram observationem, Magia dum exercetur, vel alienum, quem retinet nomen, et dum vero ut alteri nocere fit, maleficium appellatur. Contra hanc omnia jura clamant, & est semper gravissimum peccatum, cum invocationem, pacationem, & societatem saltem implicitam praeserant cum Demone, quae Deo gravissima injuria est, & in ejus contemptum cedit: quia homo, relicto Deo ritum omnium auctore, ad Demonem ipsius hostem, honoremque divinum ascendantem configit. Vide Auct. loc. cit. ubi etiam, quae ad vanam observantiam pertinent explicantur. Nos vero siem faciamus, regulas indicando, quae superstitionis ritus clare demonstrant, ex quibus, quae ad vanam observantiam pertinent, facile intelligantur.

C A P U T II.

Regulae explicantur, quibus facillius superstitionis Ritus cognosci queant.

UT fidei depositum, intactum, illibatumque servaretur, quae prima semper Ecclesiae cura omni tempore fuit, ut vel umbra etiam superstitionis ex hominum manibus radicibus extirparetur. Hoc spe-

Ante celebriorum Patrum conatus, plurimorum Conciliorum canones, illustriorum Ecclesie patrum documenta pastoralia, insigniorumque Theologorum de vianda superstitione argumenta. At hæc satis non fuerit, ut ex infestis ortus, malignique spiritus artibus ausus, ac perverta hominum voluntate emittitur, superstitionis ignis genus extingueretur. Viget enim, viget adhuc, & non modo apud Idololatrias gentes, sed etiam apud Christianorum plerisque aliquod antiquæ superstitionis vestigium reperitur. Quamobrem necessarium duximus certas hic subnectere regulas, quibus tuto cognosci queat, quæ ceremoniæ sint, quæ superstitionem redolant.

Regula prima.

Ritus seu actio qualibet, quæ in iis circumstantiis adhibetur, in quibus certo constat nullam habere naturalem virtutem ad effectum producendum qui speratur, illicita & superstitiosa habenda est.

Regula hæc ex S. Th. de promp. est, qui 2. 2. q. 95. art. 2. in Corp. docet esse, qui rem adhibent ad producendum effectum, quem norunt naturali virtute sua producere non posse, illam adhibere, non ut causam, sed tantum ut signum, ideoque semper ad causam se conferre, quod vel explicite, aut tacite cum Demone inierunt. Atque hinc infertur I. Superstitiosam esse artem necromantia, qua ad scientiam receter & sine studio acquirendam, res adhibentur, quæ inepte sunt ad scientiam conferendam, & quæ non sicut per signis haberi possunt, quæ invidibilem causam ad illius collationem moveant: ut verba ignota, cetera præces, certarum figurarum inscriptio, vel portio aliqua &c. II. Superstitiosa esse improprietate quadam media, quæ ad morbos hominum, vel animalium curandos adhibentur, ut ortus signa, verba ignota, ceremoniæ inanæ, ceteræ figuræ, numeræ characteresque incogniti &c. Item usus aliquarum rerum naturalium, quibus inania, & vana quedam, veluti necessaria adjuvantur, ut est usus herbe collectæ in vigilia Sancti Ioseph Baptiste pro curandis nonnullis morbis &c. neque enim constat diis illi vim esse insitam communicandi herbis particularem virtutem. Rustici restare amuleta, litætras, involvete falsis characteribus confixata contra vulnere, vel fabrica mortem, ne possint luti vel ne sanguis effluat, vel ad conciliandum invidiosam, amorem, fortunam, noxam, & maleficia. Verbo dicam quicquid non habet illi rationem signi ex insitito hominum ad effectus comparatum qui speratur, il rationabiliter effectus ille a Deo expectari non possit, superstitiosum, & illicitum est. Atque hinc altera eruitur regula.

Regula secunda.

Superstitiosa est & illicita quæcumque actio seu ceremonia, cuius effectus vel a natura, aut a Deo rationabiliter expectari non possit. Regulam hanc Theologica facultas Parisiensis suppeditat, art. 3. censuræ, quam editit anno 1326. per hæc verba: *Intendimus pactum esse implicitum in omni observatione superstitiosa, cuius effectus non debet a Deo, vel a natura rationabiliter expectari.* Eruitur etiam ex Gesione, atque ex Martino Arelateni, qui in tractatu de erroribus circa artem magiæ, & arti-

culis reprobatis iuxta Sanctorum Patrum. & præsertim Augustini sententiam, ait: *Observatio ad faciendum aliquem effectum, qui rationabiliter expectari non potest a Deo miraculose operante: nec a causis naturalibus, sed etiam a Christianis haberi superstitiosa, & suspecta de secreto pacto implicito vel expresso cum Dæmone. Ita est Dogma Sanctorum Doctorum & nominatim Augustini in locis pluribus.*

Atque hinc patet a superstitione liberari non posse seminarum carminaticum benedictiones, & preces, quæ ad morbos depellendos adhibentur, unctio- nes unguenti armari, quibus ferrum unguetur, ut abiens percussus curetur, & il genus alia, in quibus opratus effectus a natura rei, quæ applicatur, rationabiliter expectari non potest, nec causa adest illa quæ prudenter iudicemus effectum illum Deum miraculose producatum esse. Unde enip scimus aut prudenter conjicimus feminis illis, illique unguento vim inesse, quæ Deum moveat ad effectum illum miraculose faciendum? Itaque ex benedictionibus unctio- nibusque illis nonnisi per occultam Dæmonis actionem effectus haberi potest, si sequatur, ac nonnisi ille quæ Deum moveat ad effectum operari potest. Huc quoque spectat superstitiosa illorum fides, qui in numero tredecim malam vel itiqualem fingunt, putant nefas esse tredecim homines in eadem mensa sedere, futurum alloquunt, ut eorum unus, aut eodem anno moriatur, aut insar iude proditor sit futurus. Quis enim hunc numerum malignam hinc illi virtutem? Regula hæc locum non habet in his, quæ a Deo sunt insituta, a cuius præmissione & virtute speratur effectus. Sunt autem ceremoniæ, aliquæ, quæ utiliter adhibentur, cum non sint a Deo insititæ, dum constat ab Ecclesia esse præscriptas, quæ a Deo insititendi ritus potestatem habuit. Ex quo tertia eruitur,

Regula tertia.

Superstitiosum est, quicquid ad effectum producendum adhibetur, quem expectare non possunt, nec a naturali rei applicata virtute, neque ab insititione divina, neque ex præscripto Ecclesie, quæ id ad effectum illum obtinendum ordinaverit.

Regula ex variis conciliis deducta est. Proferam tantum verba duorum Conciliorum Meclinesium, quorum alterum ann. 1370. alterum vero 1607. celebratum fuit: In illo Tit. de Superst. hæc habentur: *Cum recte moneat Sacrosancta Synodus Tridentina, ut omnis superstitio tollatur, docet hæc Synodus omnem illum ritum esse superstitiosum, qui sine verbo Dei, & Ecclesie doctrina si præscriptis aliquibus ritibus & observantiis, quorum rationalis causa reddi non potest, & fiducia in eis collocatur certo expectandi aliquem eventum, qui sine illis ritibus ex Sanctorum intercessione non speraretur, aut quæ in cultu Sanctorum ex reverentia, aut quadam levitate potius, quam pietate, & vera in Deum religione, fieri videntur. In altera vero Tit. 19. de Superst. legitur, & quomodo rudis populus sepe ex ignorantia superstitiosum inquinetur, Parochi subditos suos diligenter de illis doceant, & inter cetera, superstitiosum esse expectare quæcumque effectum a quacumque re, quam res illa nec ex insititione divina, nec ex oratione*

tionis & approbatione Ecclesie producere potest. Ex hæc regula late patet ad cognoscendas superstitiones via. Ex ea enim constat, licitum esse res naturales ad effectus producendos applicare, quos naturaliter producere possunt, ac licitum item res applicare ad effectus obtinendos, quos ille natura sua producere nequeant, modo Deus, vel Ecclesia, res illas usurari voluerit, ut optatum effectum habeamus, ut pro obtinenda gratia; vel preces, benedictiones, ac alias præscriptæ ab Ecclesia ceremoniæ pro illis effectibus, quæ ex earum usu speramus. Dum enim constituitur per Ecclesiam, omnimodis adhibemus ad effectum etiam obtinendum, qui naturalium illarum virtutem non sequatur, certum est nos effectum non aliunde quam a Deo sperare, atque ad illum obtinendum media adhibere ab Ecclesia, cui Deus hæc potestatem fecit, insituta, & quæ ob assitentiam quam semper habet Spiritus Sancti in iis designandis, errare non potest, ideoque nec superstitionem præcipere, aut favore.

Neque dubitare possimus, quin hæc Deus Ecclesie sine potestatem concesserit. Maior enim 10. convocatis duodecim discipulis, dedit illis Jesus potestatem spirituum immundorum, ut eicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. Et Lucæ 10. v. 19. Ecce inquit septuaginta duo discipulos alloquent, dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis non erit. Hæc vero potestates ut sine ceremoniis non poterant, ac ceremoniæ revera nonnullas constituit, exorcismi pro depellendis malis spiritibus ab ipsa Apollolomni state in Ecclesia usurpati, rem exploratam faciunt. Illam vero potestatem in Apollolomni, ac septuaginta discipulis datam fuisse Ecclesie Pastoribus, tum ex eo constat, quod semper in Ecclesia necessaria esset demonis depellendi potestas, quia semper is circuit querens quem devoret, tum etiam ex perpetua, & constanti Ecclesie traditione comprobatur. Hæc enim docemur, impulsionem manuum ad curandos infirmos, & ab Apollolomni adhibitam fuisse, & daralle ad quantum usque Ecclesie saculum, ut agendo de Missivo Confirmationis ex autoritate Innoc. I. ostendimus, ac deinde scimus in usu semper fuisse exorcismos pro expellendis malignis spiritibus, aliisque ceremoniis. Atque hæc obiter diximus; nam de hæc Ecclesie potestate cap. 5. ex præfatio tractabimur.

Itaque dum rem ad effectum producendum adhibemus, quæ cum virtutem illam producendi non habeat, sciam rationem signi habere possit, si a Deo vel Ecclesia id insitutum non sit, dum ex illius applicatione effectum consequi certo speremus, id non aliunde, quam a demone expectare possumus, ideo quæ tacitam, vel expressam cum illo pactiorem continent.

Id ex tantis factis perspicue liquet. Sed quo facilius res tanti momenti cognoscatur, novis etiam modis comprobamus. Facultas Parisiensis an. 1328. hunc inter alios de superstitione articulum definit. In quacumque superstitiosa actione, ex qua effectus expectatur, quem neque a rei, quam applicamus, natura, neque a Deo rationabiliter sperare possumus, tacta cum demone passio interdicit. Id etiam docent S. Th. 2. 2. q. 95. art. 2. Geson Tract. de erroribus circa Magiam, Dionysius Carthusianus,

Guillelmus Parisiensis Theologi omnes, atque ratio, quam afferunt, rem plene demonstrat. Nam dum res ad effectum producendum applicatur, quæ apta ad illum producendum virtute caret, effectus ille nonnisi ab alia causa expectari potest. At non possumus effectum illum ex Deo sperare, neque ex Angelis eius ministris, dum res illa a Deo ad illum effectum producendum destinata non sit, neque ab Ecclesia pro illo divinitus obtinendo insituta; quis enim rationabiliter a Deo certo expectabit effectum ex rei applicatione, quam non insituta, a quocumque Superst. ergo, ut a solo maligno spiritu, a cuius unico insititione vis, quæ postulat, pendere potest, effectus ille expectetur. Passio ergo quod scilicet illa vana, natura sua inutilis, est demoni insititione excogitata presumitur; nam ab Ecclesia a Deo vana superfluumque cultum vetante, prohibita est. Ergo contra Dei voluntatem insititur. Quis ergo dubitet, quin suggerente demone inventa fuerit, & quin ex tacto cum eo incho potest ac faciente adhibetur? Quod si hæc superstitiosa inventio virtutis alicujus, tam perniciosa fore secundum Augustinum, quanto sunt ad studendum validiora. Ille insititit effectus, cum neque a miraculo vero, neque a causa naturali fieri cognoscatur, ut a seductioribus demonis presentia consequent est. A seductioribus autem fallacibus, a patre mendacis, ab hoste crudelissimo, quia boni, quid veri, quid commoal speres: tu videris. Ita Geson. de erroribus circa artem magiam, & art. 16. perlat. 3. dicto.

Vanus licetque inutilis usus pluribus potest contingere modis. Primo, si effectus procuratur adiunctis nonnullis vanis & inutilibus, quæ ad effectus producendum necessaria putentur: ut ver. gr. verba nonnulla Sacre scripturæ, vel ecclesiastica, quæ sint certa forma, ac modo quadam particulari conscripta, vel certa hora; & delatio herbe, quæ sit certa temporis momento collecta. Hæc enim cum vana presumptione adhibentur, tactam illam præsentiam præ se ferunt. Secundo dum recitantur aliqua scripturæ verba pro effectu aliquo vano, vel ex vana presumptione oprato, obtinendo, ex. gr. promovendo, agitandoque annulo ad filium appello, pro incantandis canibus &c. Vide quo ad modo illo I. superstitioso scribit Cardinalis Cajetanus in Sum. v. Incantatio. Sciunt, inquit, letores quod voluit non experiri, sed convincere hujusmodi diabolicam insititionem ad effectus suos propter inutilitatem fideliem. Accepto namque suo & annulo, præfatus sum quod verum illum facerem Deo vero, cui a Palamita dirigitur, dicebam, & non tanquam insititutum ad movendum annulum, & sic dixi verum illum, & annulus non est metus. Ut hinc cognoscant omnes, quod tunc dicitur movere annulum, dum versus ille dicitur ei, ut ipse insititit. Idem de his dicto, quicquid verba adhibent pro incantandis canibus; tunc enim iuxta diaboli insititionem adhibentur.

Tertio, hæc interdicit tacta passio; dum ad effectus obtinendos, quos natura sua res applicata producere valeat, adduntur characteres, ac vana quedam signa ut securus habentur effectus; ut dum quo pro corporis purgatione medicinam sumere non ler nisi certe signa vale contentam, in quo priores alpha-

beti littere descripte essent. Quarto, dum certa incognita verba adhibentur, pro effectu obtinendo; vel dum ex aliquos oratione a privatis confecta, in qua certa hebraica, vel graeca verba habeantur, perennatur. His effectus certo expectetur: tunc enim vana presumptione effectus ille speratur, quem non nisi diæmoni, cuius suggestione vana illa ceremonie inventa fuit atque adhibetur, producere potest. Quod quidem attente notandum est, ne sub pretextu cultus divini aut alicuius Sancti, demoni honor obsequium deferatur. Oblata mihi fuit paucis ab hinc annis quædam in honorem Sancti Patricii confecta oratio, qua in nonnullis parum ab Urbe distitis locis utebantur ad benedicendam aquam, cuius usus credebatur, statim a quocumque ex veneno derivato morbo, hominem, sive bestiam liberatum iri, etiam si distans esset, modo alter saltem ipsius nomine aquam illam præparatam biberet. Quis vero non videt vanam hæc credulitatem, quæ non ex Dei promissione, neque ex institutione Ecclesiæ, sed contra expostam ab Ecclesiâ doctrinam est, ex ditione originem trahere, adeoque effectum illum non nisi a dæmone explicari? Sed neque oratio ipsa superstitione caret; habet enim per hæc sanctissima nomina *Elohi* & *Adeai* & *Sabaoth* & atque ita occasione præbet certo expectandi effectum illum ob iddum, ut falso putant, illis nonnullis vilitatibus. Quinto denique, dum verba quæ pro effectu extraordinario adhibentur, falsi quidpiam continent, vel dum preces in quibus vis magna sanctorum, vel certi apocryphicæ historis referat sint, cum expectari nequeat a Deo, qui summa veritas est; ex falsitate certus effectus. *Superstitiosum* quæ, inquit, Cardinalis le Camus Episcopus Gratianopolitanus, in orationibus historicis apocryphas, fabulatas, incertasque miscere. Atque hæc satis visa sunt ad superstitiones dignoscendas, & ad varios detegendos modos, quibus tacita cum dæmone passio instituitur.

CAPUT III.

De natura, origine, utilitate ac necessitate Sacrorum Rituum.

Sacrorum Rituum naturam, originem, ac necessitatem, non indicare tantum, sed etiam demonstrare operæ pretium duximus; quamobrem variis propositionibus nec explicabimus. Esto itaque.

PROPOSITIO I.

Sacri Ritus esse non potest actus illicitus.

Nam eo sine, institui debent sacri Ritus, ut iis Dei cultus in hominibus augeatur: debent enim esse instituentis determinatione ea per sensus menti offerri, quæ hominis erga Deum obsequium conciliant & augent. Per actum autem illicitum, qui de se malus sit, vel aliqua lege prohibitus, Dei cultus & gloria non augeatur, sed ei injuria fit, ejusque gloria præcepti transgressione contemnitur. Atque hinc liquet, jure meritoque damnari ab Apostolica Sede festivas gratulationes, quæ sollempni ritu Madurensi, aliisque finitimis regionibus, quod paucis, & honestatis legibus advertebantur, & detestanda

dos esse obsecros nonnullis ritus, quos in nuptiis celebrandi usurpari solere apud Hottenotes, gentem maxime barbaram, & nonnullis Orientales, Historici nonnulli testantur.

PROPOSITIO II.

Ritus sacri eadem, quæ instituti sunt auctoritate, mutari possunt.

Enim ritus non natura sua, sed instituentis voluntate ac determinatione, esse significant, quæ ad fovendum, augendumque Dei cultum alliciant, & moveant. Igitur ratio eorum vis ad instituentis arbitrio pendet: ergo instituentis voluntate ritus significatio privari potest, atque res alia, ad id significandum assumi.

PROPOSITIO III.

Si Ritus hominum abusus ad superstitionem, vel hæresim fovendam adhibeatur, aut in Dei injuriam cedat, prudenti œconomia mutatur, & quandoque etiam abolitur.

Nam Sacri ritus non solum non possunt esse perniciosi, sed nec etiam inutilis, ut e definitio nibus liquet. Igitur dum homines iis abutuntur, ut superstitionem vel hæresim foveant, aut si eorum usum injuria Deo fiat, sive ex hominum malitia, sive a lia de causa, prouti œconomia mutantur, & abolentur. Ob abusus Ecclesiæ a medio sublatus, *Agapas*, convivia scilicet, Christianæ caritatis fovende causa primis Ecclesiæ temporibus instituta. Eadem œconomia usus est S. Gregor. Magn. dum in Hispania trinam immersionem, quæ in Baptismo ex antiqua consuetudine adhibebatur, auferri permisit; quia ea Ariani abutebantur ad docendum divinas personas natura & gradu esse distinctas, ut constat ex epist. 41. quæ est ad Leandrum Hispaniæ Episcopum. Eadem de causa alii in Latina Ecclesiâ mutati, ac sublatis sunt ritus. A Constantiensis & Trid. Synodo usus calcis laici interdictus fuit, quod ob ingen tum communicantium numerum, passim Christi Sanguis spargeretur, & alia occurrerent, quæ divino sacramento atque Deo injuria essent. Et, ut alia omittam, ablati sunt de causis Diaconissis, disciplina quoque mutata fuit baptizandi per immersionem, ut feminam pudori consideretur.

PROPOSITIO IV.

Ritus legitima auctoritate institutus vel comprobatus, si in Dei cultum, & gloriam augendam referatur, licite & utiliter adhibetur, licet antea ritus fuerit falsæ religionis, & idololatæ gentis.

Nam ritus ratione illius, quod menti offert, & quo homo in finem aliquem dirigitur, vel virtuosus, aut utilis est: ergo si ritus, quo idolum colebatur, mutato significatio & obiecto, ad augendum Dei cultum, ejusque gloriam amplificandam referatur, licitus, utilisque erit. Quod enim de se malum non sit, licite usurpatur; utiliter vero quidquid in Dei gloriam referatur. Actus autem nulla lege prohibitus, quem hæreticus, vel idololatæ superstitio

ritio cultu ritum constituit, de se malus non est: sed solum ratione obiecti & finis, in quem dirigitur; si ergo in Dei gloriam dirigitur, ac Deo obsequii causa adhibetur, licitus, & utilis erit, nec amplius hæreticus, vel idololatæ ritus erit, sed Orthodoxæ Ecclesiæ ceremonie. Sic ceremonie nonnulli, quos Mosæ ex Ægyptiis deponnissæ, eruditus Moses ducebatur, inspiratæ, ad significandum Christum venturum, divinat deinceps ceremonie dictæ sunt: Baptismus, quo Judæi Preselytos suos initiare solebant, postquam a Christo Dominio ritus Christianorum, & Sacramentorum novæ legis constitutus est, non amplius Baptismus Hebræorum, sed Christiano religionis ritus, & Sacramentum appellatum est: Processiones denique ab Ariani institutæ, ut religio se pietatis famam ad splendorem affeclantes, precibus, & hymnis, quos hinc inde per vias, & plateas canebant, imperitum vulgus in turpissimi erroris societatem protraheret, postquam ab Orthodoxis in publicam veritatis contestationem ac in Dei laudem, & gloriam fieri coeperunt, utiles, sanctæ Ecclesiæ Catholicæ ceremonie factæ sunt. VII. Soc. lib. vi. Hist. Eccles. cap. 8. & lib. vii. cap. xxviii. & Sozom. Hist. Eccles. lib. viii. cap. 8.

Atque hinc patet, turpissimè eos falsi Novatores, qui ut Catholicæ Ecclesiæ ritus contemnant, falsis esse putant, offendere, atque clamare, vel a Sinagoga, aut gentium superstitionis originem trahere. Ritus enim, non ex eo quod retroactis temporibus facti nec ex fine, quo tunc adhibebatur; sed ex eo, quod in presentia menti considerandum offert, & ex fine, quo usurpatur, metri debet. Igitur, si actus, si templum, si vestis, vel aliud quidpiam, quo gentes idolorum cultus orandi, fovendi, exercerit, contra usum sit, ab Orthodoxa Ecclesiâ adhibetur, vel ut exteriori pompa sensibus indicata Dei majestate, & rerum omnium dominio, fortius homines moveat ad obsequium, vel ut in memoriam revocet collata humano generi beneficia, vel ut exteriori obsequio Dei cultum foveat, & augeatur, vel denique, ut alio modo Dei honor & gloria augeatur, quid est, quod reprehendi, quod damnari possit? Præterea quid mali est, ritibus uti vicinitatem habentibus cum veteris Testamenti ceremoniis? Hæ enim designabant futurum Christum, nostri vero ritus jam venisse indicant, dum ver. gr. humanitas adhibetur ad significandum patet factam lucem Evangelii, thurificatio ad ostendendum odorem gratiæ a Christo manantem; vestes, quæ commemorande Dominicæ Passionis servant. Hæc de rituum natura. Venio nunc ad originem.

PROPOSITIO V.

Exterior Dei cultus & ritus sacri non nisi a Deo originem habent.

Ea enim, quæ Deus homines docuit, ex Deo originem trahunt; exteriorem autem Dei cultum, ritumque, qui interiorum foveant, & augeant, Deus ipse homines docuit. Pater id, primus ex eo quod exterior Dei cultus cum hominibus coegit; ut ex sacrificiis constat, quæ Cain & Abel Deo obtulerunt, Genes. cap. 4. Denique, quia omni ætate nationes omnes cultum externum, ritumque sacros ad

habuere, idque vel ex eo, quod hujusmodi Dei colendi rationem a majoribus acceperunt, quæ Deus docuerat; vel quod Deus ipse per reftam rationem, id omnes homines doceret. Præterea constat, iridem constituisse signum fœderis, ipsum inter & terram in itis; Genes. c. 9. Circumcisionem statuisse signum pacti cum Abrahamo initæ, ejusque fœmæ: ac plures per Mosem prescriptis ritus, qui, aut collata beneficia Hebrææ genti, aut factas promissiones menti ostendit. Denique humano generi post diluvium præcepit, ne carnem cum sanguine comederet, ut non tam faciles essent homines ad homicidia, & sanguinis effusionem, sicut ante diluvium fuerant, quemadmodum interpretres quamplurimi exponunt; Hebræo populo per Mosem ceremonias prescriptis; atque in plenitudine temporis, æternò in præfiliis Filio homine factis, Baptismus, sacramentum, manuum impositionem, alioque Sacros ritus stabilivit, de quibus sequenti capite dicemus. Dubitari ergo non potest, quin Sacri ritus ex Deo originem trahant.

PROPOSITIO VI.

Sacri ritus in hac providentia non solum sunt utiles, sed etiam necessari.

Propositio hæc ex iis, quæ superiori propositione demonstravimus, facile patet. Cum enim Deus omni ætate exteriorem cultum, ritumque sacros homines docuerit, ac servandos quoque præcepit, argumentum est, non solum utile, fed etiam necessarium esse, ut homines ex animo & corpore constant, etiam exterior per corpus Deo obsequium exhibeant, & ut per sensus ad Deum colendum alliciantur, & determinentur. Quo autem res clarior fiat, utramque propositionis partem paucis demonstrabo. Ad primam quod attinet, nec non videt, sacros ritus esse hominibus quam maxime utiles; si enim ea sensibus offerre debent, quæ homines ad Deum colendum moveant & alliciant, quæque apta sint ad augendum in eis interiorum Dei cultum, eoque in æternam beatitudinem dirigendum. Altera vero pars ex modo liquet, quod Deus suam erga homines potentiam exercet. Licet enim ita homines regere poterit, ut interiori lumine suo eos docendo, & dirigendo per verum cultum, ad supermæ beatitudinis consequentiam perduceret; tamen per visibilia ad invisibilem suarum perfectionum cognitionem nos ducit, ut docet Apostolus, & per factam ad sensus per Prophetas, & Apostolos revelationem, quæ credenda, quæque nobis agenda sunt, manifestavit, modumque indicavit, quo ei servire, cultumque exhibere debeamus. Voluit ergo Deus, ut in hac providentia hominibus per sensus tum credenda tum agenda proponeretur. Ergo juxta hæc providentiæ ordinem, necesse est, ut homines per sensus exciterentur, & alliciantur ad Deum colendum. Ut enim si des esse debet ex auditu, ita per auditum, & alios sensus ad cultum Dei provocari, & allici debent. Eo vel magis, quod hominum plerique, vix alia ratione, quam per sensus determinari, ac moveri possunt ad Deum colendum. Accedit etiam, quod homines in societate viventium invicem moveri & provocari debeant ad Dei cultum. Id vero, quæ ratio ne fiet, si exterior cultus, sacrique ritus a medio tollantur?

CAPUT IV.

De Christiana Ecclesie ritibus, ubi præcipui circa eisdem esse hæreticorum, qui sunt hæc ætate nostræ in Occidentali Ecclesia, recensentur, & consulantur.

Explicita Sacrorum rituum natura, origine, & utilitate, de ritibus dicendum est, quos vera Christi Ecclesia præscribit, servandoque præcipit. Itaque in hoc capite agemus de exteriori Dei cultu, ac ritibus in universum, & exponemus Catholicæ Ecclesiæ sistemæ circa sacrorum rituum disciplinam. Plures sunt hæc tempore in Occidentali Ecclesia hæretes, quorum quælibet plures habet circa sacros ritus errores. Quam Catholicam Romanam Ecclesiæ novitatis, & superstitionis infimulant, ejusque auctoritatem, cujus lætentia & fidelium communiore dejecti sunt, contemnunt & negant. Sed invicem dissent, tum in designando novitatis initio, tum in exteriori cultu reprehendendo atque damnando. Sociniani, & qui is proxime accedunt Remonstrantes, Apostolorum ætate Ecclesiam Christi mutari, ac depravari cepisse, tum circa dogmata, tum circa disciplinam, existunt, Calviniani a secundo, Lutherani vero, aliique a tertio, vel quarto Ecclesiæ sæculo variatio, & novitatis initium sumunt. Sociniani, Remonstrantes, & Calviniani, exteriorem Dei cultum, ut Christianæ Religionis simplicitati contrarium, detestantur; contra vero Anglicani Hierarchiam Ecclesiasticam, exteriorem Catholicorum in pluribus sensum cultum, ac ceremonias bene multas usurpant, & probant. Lutherani rursus ad ipsos putant, & contra aliorum hæresim, Christi Salvatoris Imaginem in Ecclesiis designandam esse contendunt. Variant etiam in his indicandis, quæ superstitionem in exteriori Ecclesiæ nostræ cultu redeleant, ac invicem pugnant circa dogmata fidei. Ita Deus Ecclesiæ fœs manifestat, eos superbia, dissidio, errorisque spiritu docti.

Hujusmodi errores consuturari, ostendimus primo, exteriorem Dei cultum Christianæ Religionis humilitati, & simplicitati non adversari; secundo in Christi Ecclesiæ ineffe insitumendi ritus potestatem; tertio, potestatem hanc cum auctoritate præcipiendi, condendique Leges esse conjunctam; quarto, hanc potestatem non inesse in Magistratibus, atque Principibus, quineto sed in Ecclesiæ Pastoribus; denique, Pastorum omnium jurisdictionem Romani Pontificis auctoritati esse subjctam.

PROPOSITIO I.

Exterior Catholicæ Ecclesiæ cultus Christianæ Religionis simplicitati non adversatur.

UT, quæ sunt nota, ab illis quæ Novatores in dubium revocant, fecerantur, tria principio consensu, quæ ab ipsis quoque Hæreticis unanimi consensu probantur. Primum, ea quæ ad statum atque servandum in divino cultu ordinem & decorem utilia sunt, non esse Christianæ Religionis humilitati, atque simplicitati contraria. Nam recta ratio docet in omnibus, sed præsertim in Dei cultu ordinem decoremque servari oportere; & Paulus 1. ad

Cor. c. 14. v. ult. jubet, ut omnia bene, & secundum ordinem fiant. Plures autem ceremoniæ, quibus exterior Catholicæ Ecclesiæ cultus continetur, ad ordinem decoremque in sacro cultu servandum quam maxime conferunt, ut eisdem expendenti manifestum sit.

Deinde statim Christianam Religionem non prohibere sacrorum rituum usum. Nam præterquam quod hujusmodi prohibitio, nec a Christo Domino, nec ab Apostolis ullibi facta legitur, ipsi quoque Novatores fatentur, Christum constituisse Baptismum, ut sacrum ritum, quo homines novum hominem induerent, atque Christianæ Religionis initiarentur; & sacram cenam, quam perpetuo ab Ecclesiâ in sui commemorationem fieri debere mandavit, nec initiarentur Apostolos ad indicandum gratiam, aliaque Sancti Spiritus dona, quæ hominibus conferantur, manuum impositionem, aliaque ceremonias adhibuisse.

Denique, omnia illa quæ cum virtute nobis præscripta conjunctionem aliquam habent, & ad ejus perfectionem faciunt, & solo sine suspiciuntur, ut auctores & prompiores sumus ad colendum Deum, optime cum Christiana Religione coherere, fatetur Limburgius ipse Arminianus Theol. Cur. lib. v. c. 75. num. 15. At, quæ ceremonia est in exteriori Catholicorum cultu, quæ si sine usurpatur, quo adhiberi jubet Romana Ecclesia, cum virtute nobis præscripta conjuncta non sit, vel ad virtutis perfectionem, Deique cultum augendum non referatur? Immo, si quæ sit ceremonia, quæ apta non sit fovere, & augere interiorem Dei cultum, quo Deum in spiritu, & veritate diligimus acquirimus, tum ab Ecclesiâ, tum ab omnibus Theologis nostris, tanquam inutilis, & superflua rejicitur, & damnatur. Atque hæc notata sunt, ut palam cuicunque fiat hæreticorum impudentia, dum Romanam Ecclesiæ calumniantur, quod cultum omnem divinum, hominis sanctitatem, ac totam æternæ salutis spem, in exteriori cultu, & ceremoniarum usu consistat. Venio nunc ad demonstrationem.

Quicquid ad servandum in divino cultu ordinem & decorem, & ad interiorem in nobis Dei cultum augendum utile sit, Christianæ Religionis humilitati, atque simplicitati non adversatur: quippe quæ cordis, seu spiritus humilitatem, & simplicitatem commendat, nec ullibi veteres exteriores actus, qui simplici atque humili corde divini cultus causa sunt. Ritus autem, quibus exterior Catholicæ Ecclesiæ cultus continetur, vel ad servandum in divino cultu, seu sacrorum confessionem, & administrationem ordinem & decorem, vel ad virtutis exercitium, aut ad interiorem Dei cultum augendum referri debent, juxta Catholicæ Ecclesiæ institutionem atque doctrinam. Hæc enim in utilibus & superfluis ritus, ut superstitionis damnata, atque abusus, si qui sunt in ceremoniarum praxi, Pastorum diligenti examine renovendos præcipit. Vide, tur Conc. Trid. sess. 22. Decreto de observ. & civit. in celebrat. Missæ, & sess. 25. de invocatione, veneratione &c.

Et sane quis neget, protervæ ritus Catholicæ Ecclesiæ ad sacrorum ordinem & decorem pertinere? Exterior pompa maxime confert, tum ad decorem in sacris functionibus servandum, tum ad alliciendo homines ad publicum Dei cultum; tum ad debitam Deo ejusque divino cultui venerationem conciliandam

dum, tum denique ad ostendendam hominibus Dei majestatem, supremamque dominium, cujus consideratione cordis humilitas, & simplicitas fovetur, & augetur. Opera, quæ Ecclesiâ præcipit, sunt veræ virtutis exercitium, vel ad virtutis exercitium disponunt, si eo fiant vite, quo ipsa præscribit. Nam vel sunt actus religionis & virtutis, ut auditio Sacri, Sacramentorum susceptio &c. vel ad exercendum virtutem disponunt & juvant, ut jejunia, ce- libatus &c. Promissiones denique & Dei beneficia, quæ per ritus plebsque menti contemplanda offeruntur, ad fidem, spem, & caritatem augendam destinantur.

Ajunt vero, exteriorem Romanæ Ecclesiæ cultum mundi pompam redolere, quæ potius superbia factam, quam cordis humilitatem fovet, & auget.

At, si non mundi, sed Religionis ac Dei causa sunt, cur mundanæ pompæ dicuntur? Si Ecclesiæ cum Christo docet, lux sine humilitate & simplicitate cordis fieri non debere, si pompæ ille ac splendidi ritus, Dei Majestatem ad sensus ostendendo cordis humilitatem ac simplicitatem fovet & auget, quo jure, ut affectus mundani damnantur? Nam qui Deus mundanas pompas probavit, dum auctoritate comprobavit sua, splendidi ornatum, vestes, & alia præstosa divini cultus instrumenta, quæ in Hierosolymitano templo adhibebantur? Non ita sine visum est Sanctis Ecclesiæ Patribus, qui ea in Principum magnificentia ita exteriori Dei cultus exornari possent. Videantur Cyrillus Cath. 24. Ambrosii lib. 1. de Off. c. 22. Greg. Nazianz. Oratione 25. in Laud. Greg. Hieron. Epist. 1. ad Heliodorum, & 2. ad Neporianum; Patres denique omnes quarti, & quinti Ecclesiæ sæculi. Si enim summis laudibus extollunt illorum pietatem & religionem, qui sumptus maximos impendunt in ordinandis Christianorum Templis, comparandique pretiis Sacerdotum vestibus, atque aliis divini cultus instrumentis: Numquid Novatoribus ætatis nostræ magis exploratum est quod Christianæ religioni contrarium sit, quam Patribus illis, quibus trium priorum sæculorum tralio igitur esse non ponit, quique tanto studio, ac fervore fidei puritatem, ac disciplinam nitorem in Ecclesiâ conservare conantur. Hactenus quod ornam. Templorum, præstosa divini cultus instrumenta, splendidi quoque Ecclesiasticarum functionum apparatus.

Venio nunc ad ceremonias, quæ in Sacramentorum administratione adhibentur. Non video qua fronte has Christianæ Religionis simplicitati adversari præterant. Nam hæc adeo antiquæ sunt, ut nonnulli ex Apostolis repeti queant. Sunt enim, saltem magis præcipue, Ecclesiæ Orientali, & Occidentali communes: ac in Oriente videntur quoque apud Græcos, Jacobitas, Nestorianosque a multis sæculis & Romanæ Ecclesiæ communione separatos. Quomodo enim initio quilibet saculi sacris ceremonias totius Ecclesiæ per universam diffusæ certo cognovimus. At cum non constet generali quadam totius Ecclesiæ functione fuisse institutas, qui non videat somnium ab Apostolis & Apostolicis ritibus originem habere potuisse, a quibus per universam constantem Ecclesiæ veluti a communi fonte descendunt? Vero autem simile non est pugnantia cum Christi Religione Apostolos docere, atque inculcare voluisse. Rursus ceremoniæ

Baptismi, idem de aliis dicendum, ac menti offerunt, quæ Christianam fidem doceant, eandemque foveant, & augeant. Exorcismi significant liberationem a Demone, quin per Christum acquiritur, abrenunciations Satanz de Officio hominis Christiani Baptizatum monent, immerito Christi sepulchrum memoriam offerit, & ut aliâ omittam, salvia usus Christi miraculum indicandæ, quo exuto vitium reddidit, docet nos, Baptismus lumen afferre, quo caelestem veritatem percipiamus. Hæc vero Christianæ fidei, spei, atque caritati non nocent, sed proficiunt.

Dicitur, hæc esse, Christianos ad egeña & infirma mundi elementa revocare, scilicet, externis ritibus quidquam menti effoveant, puorum instar ad credendum, & Deum colendum allicere & trahere. Hæc enim propria veteris legis œconomia erat, quæ fuit per Evangelii libertatem sublata. Lex illa, iuxta Apostolum ad Galat. c. 3. *Pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur. At ubi fides jam venit, non sumus sub pædogogo, id est non tramitramus amplius per ceremonias ad credendum, Deum que colendum.*

Sed nemo dicit, ceremonias, quæ ratione Ecclesiæ præscribit, usurpatas, egeña appellari posse, & infirma mundi elementa. Hæc enim, ut dixi, ad augendum in nobis interiorem Dei cultum referri debent, neque spes salutis nostræ in exteriori ornamentum cortice & usu ponenda est. Hæc sensu Apostolus veteris legis ceremonias egeña & infirma mundi elementa appellavit; non vero quatenus excitabant, & fovebant in hominibus fidem in Christum venturum; quæ fide Abraham justificatum fuisse, capite illo docet, ubi etiam eos, qui ex fide sunt, omnes filios Abrahæ appellat. Infirma quoque & egeña elementa vocavit, postquam fides illa reque, quam fovere debebant. Hæc de causa dixerat, *ubi venit fides, hoc est Christus, qui futurum ceremoniæ ille significabat, jam non sumus sub pædogogo, nempe sub ceremoniis illis, quæ homines puorum instar per sensus ad credendum Christum futurum excitabant. Itaque veteris legis ceremoniæ, nuda, egeña & infirma mundi elementa factæ sunt, postquam ea fuere destitute virtute, qua salutarem fidem in hominum cordibus excitabant. Egeña quoque & infirma elementa vocavit, quæ superstitionis & idololatricæ causa adhibentur, eadem epist. c. 4. v. 8. & 10. nullibi vero scribit, nefas esse Christianis ritibus uti, qui menti offerant, quæ Christus pro nobis gessit, collata nobis a Deo beneficia, vel quidquam aliud, quo hominis erga Deum amor & cultus foveri & augetur queat. Immo Pauli ætate jam crederat utriusque signi Crucis ad revocandum in memoriam Christum in Crucem pro nobis actum; trina immerito in Baptismo ad significandum Christi corpus triduo fuisse sepultum, fœtum Paschatis, Penecosis, ac etiam quilibet diei Dominici ad memorem recolendam Christi resurrectionem, adventus Spiritus Sancti &c. Et præter alios ritus, quos infra indicabimus, constat in præcanti modo, tum Paulum, tum Apostolos reliquos imitatos fuisse Judæos.*

PROPOSITIO II.

In Christi Ecclesia vera inest instituendarum Rituum potestas.

Hic pro comperto habentis, Christum Dominum septem instituisse Sacramenta; idque a nostris Theologis adversus Novatores abunde demonstratum, statum. Contentum vero, Ecclesie potestatem fuisse concessam instituendi ritus, tum in Sacramentorum administratione usurpandis, quibus non modo ordini & decori sacre functionis consuleretur, sed etiam gratie indicandis, quas homines per huiusmodi Sacramenta recipiunt, tum etiam, quibus locus, tempus, & modus divini cultus prescriberetur, vel ea hominibus offereretur, quibus virtutum exercitium facillius ferret, Denique gloria & cultus amplificari possent. Id vero facile demonstratur.

Primum, quia Deus Ecclesie suam animarum curam concedidit, voluitque, ut eas regeret, atque in aeterna felicitatis consequentione dirigere. Necesse ergo est, ut tantam ei dederit auctoritatem, quantum ad huiusmodi directionem necessaria est. Neque enim Deus vult suum, quin media ad suam comparandum necessaria suppeditet. Ad id vero necessaria est potestas instituendi ritus, quibus hominibus est sensus offerat, quos, vel Dei maiestatem, vel Dei beneficia aut gratias, ad adorandum, & diligendum Deum, & ad pietatem colendam, excitent atque determinent; sive, ut clarius loquar, necessaria est Ecclesie potestas ea hominibus suggerendi & proponendi, quae utilis sunt ad beatitudinis consequentione, sunt autem ritus utiles, immo in hac providentia etiam necessaria, ut in postrema superioris capitis propositione demonstravimus.

Deinde Christus Dominus Joannis cap. 6. exemplo praemonstravit suo ceremoniarum usum, dum luto usus est, in caco Siloe visum restitueret. Atque hinc similes instituendi ceremonias scisse Ecclesie suae potestatem facile patet. Nam Matt. 23. & Lucae 10. Apostolus, discipulis fugandi demones, fasanique morbos potestatem concessit; ergo & auctoritatem instituendi ceremonias, quas in huiusmodi potestatis usu adhiberent. Eiusmodi sunt impositionis manuum, qua Ananias usus est ad curandum Saulum recenter ad Christi fidem conversum, de qua Actus Apostolorum, atque exorcismi ad expellendos demones, insufflationes, alique ritus, quos cum semper, ac ubique terrarum Ecclesia usurpaverit, non nisi Apostolus referre possumus acceptos. Rursus anon Apostolus fuisse Christi Ministri, ac Ministerium Dei dispensatur, ut habetur ad Cor. 2. c. 4. quis ergo credat auctoritatem a Deo non accepisse necessariam ad huiusmodi obediendum ministerium? At hoc secum potestatem ferebat ordinandi disponendique sacras functiones, instituendique caeremonias ad ea mentis ostensa destinatas, quae mysteria, atque beneficia memoria offerrent, quae fidelibus contemplanda essent. Hinc Apcl. Paulus, in supra laudata Epist. August. teste in Epist. ad Januar. Corinthiis pollicetur, se ordinem modumque dispensationum fuisse, quo Eucharistia sumenda esset, dum ad ipsos venisset. Cetera, inquit, cum vobis disponam. Eadem habet Irid. Syn. sess. 23. c. 2.

Præterea, Ecclesia semper potestatem instituendi ritus usua est, adeoque eam a Christo Domino accepit: neque enim est verisimile Apostolos, eorumque discipulos potestatem sibi usurpare voluisse, quam a Deo non haberent. Plures instituisse ritus Apostolos, ex constanti & perpetua omnium seculorum traditione constat. Ex Apostolis, enim originem ducunt nonnulli dies festi, scilicet Paschatis, Ascensionis, Christi in celum, Pentecostes, ac dies Dominicus, jejunia nonnulla, quae scilicet jejunium; item mensis, etiam quartæ & sextæ scilicet jejunium; tum mos ille, quo prohibemur, Eucharistiam sumere non jejuni; alique liturgiarum preces, tria immerito, insufflationes, unctioesque, & aliae tum Basiliani, tum aliorum Sacramentorum caeremoniae, quas Ecclesia nunquam se semper usurpavit, nec fatuus ab aliis accepit, quam ex Apostolis, unde fides, ritusque per universum orbem a primis Ecclesie temporibus propagati, originem trahunt, ut Augustinus Epist. 54. alias 118. ad Januarium invicem demonstrat. Ritus autem dictos, indicatos legimus a Justino prope finem Apologiae ad Antonium Pium, ubi etiam commemorat sacros Christianorum conventus, concionum, precumque ordinem, benedictionem Antistiti, aquae vinique oblationes, ac sacre Liturgiae caeremonias: ab Irenæo, Athenagora, Tertulliano lib. de cor. milit. cap. 3. lib. de Bapt. & alibi, a Cyrillano Epist. ad Magnum & Clemente Alexandrino, alique quorum primum seculum Patribus; atque eorum plerisque prescriptis habemus in Confessionario, & Canonibus, qui Apostolorum nomine circumferuntur, in quibus Ecclesie disciplinam contineri, quae ab Apostolis & Apostolicis viris orta, pro Ecclesie regula primis temporibus habita sit, nemo negare potest.

Constat etiam, Ecclesiam deficiente miraculorum copia, ac primorum Christianorum fervore, progressu temporis ritus auxisse, ut frequentius in hominum memoriam Dei gratias ac beneficia, & maiestatem revocando, pietatis in eisdem fervorem excitaret, coeque fortius ad Dei cultum percelleret. Ausus hinc fuisse Ecclesie ritus, testatur patres quartæ & quinti seculi: Sacramentaria tum Gregorii Ma. ni, tum aliorum, qui a septimo seculo apud Latinos circulerunt; ac Euchologia, quibus a mille & amplius annis utuntur Graeci.

PROPOSITIO III.

Huiusmodi Ecclesie potestas non auctoritate contenta est ferendi leges.

Id facile ex eo patet, quia potestas haec Ecclesie omnino necessaria est. Ut enim regat atque in aeternam felicitatem dirigat hominem, qui & veram erga Deum pietatem & suam in eo beatitudinem necessarii habere propensum est, necesse est, ut ea precipere possit, quae homines ab illis removeat & distrahant; & quae illius consequentione facillimum faciant. Si enim in eo, qui civili societati praesit, necessaria est ferenda legis potestas, qua homines ad proferendum civitatis & Imperii sui legibus dirigantur: cur in ea societate necessaria non erit, quae Deo ipso jubente homines in infinitum profectum suum, hoc est, in aeternam felicitatem dirigere debet? Sicut enim

DE SACRIS CHRISTIANORUM RITIBUS.

enim sine civilibus legibus, quae impedimenta removeant, ac faciliorem reddant observationem legis aequalis, operta tranquillitas in societate haberi non potest, ita sine legibus, quae removeant ea, quae impedimento sint, ac propiores homines reddant ad servanda divina precepta, ad virtutum exercitium, & Dei cultum, difficile admodum, ac non vix quidem regi ac dirigi possent animae, in aeternam beatitudinem. Cum nemo neget hanc Deum dedisse summis imperantibus potestatem, quod medium sit ad tranquillitatem illam procurandam, quae est imperii finis; quis neget, eandem potestatem dedisse iis, quos animarum constituit Rectores, vel iurisque, ut eas per apta media in summum bonum, cuius unice possessione beati sumus, dirigerent?

Sed non desunt in Scriptura argumenta, quibus hunc ex Deo accepisse potestatem demonstratur. Nam Christus, quos Apostolos discipuloseque suos delegavit, docere iussit omnes Gentes, Matth. cap. ult. Ac eorum, qui credere in Christum vellent, Pastores declaravit, dum Petro dixit, *Pasce oves meas*, Joan. 21. *Deinde Claves dedit ei Regni Caesorum*, Matth. 16. Solvendi, ac ligandi potestatem, ac facultatem dimittendi peccata, Matth. 18. Ubi vero ligandi, solvendi potestatem fecit, declaravit, peccantem fratrem, qui post trinam monitionem Ecclesiae parere voluerit, (id enim significant verba illa *si Ecclesiam non audierit*) habendum esse veluti *Ethnicum & Publicanum*, hoc est, veluti a communione & fidelium societate dejectum. Pastoris vero ovium curam habentis allegoria, iuxta Scripturam phrasim, supremam significat potestatem, 2. Reg. 5. & 1. Paralip. 11. v. 2. ubi *Pasce*, inquit Dominus, *populum meum Israel*, & *tu eris Princeps super eum*. Et potestas clavium summam iudem potestatem designat. Nam Isai. 22. *eum Deus a Sobna in Eliacim summam potestatem transfudit, ait, vade, ingredere ad eum, qui habitas in tabernaculo, ad Sobnam praepositum templi, & dices ad eum, quid tu hic? expellam te de statione tua, & de ministerio tuo deponam te, & vocabo servum meum Eliacim, & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & potestatem tuam dabo in manu eius, & dabo clavem domus David super humeros eius, & aperit, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat*. Dubitari autem non potest, quin Deus pastores, quos in Ecclesia posuit ad confirmationem Sanctiorum in quos ministerii, in adhaerentem Corpori Christi, ad Ephel. 11. semper in Ecclesia futuros esse vellet, & quin semper apud eos illam clavium potestatem esse voluerit, quam pro regendis suis ovibus tradidit. Itaque si Christus dum Ecclesiam fundavit, ministros quos in ea posuit Pastores declaravit, ac pastores, qui claves habent Regni Caesorum, qui ligant, ac solvunt qui & societate expellent sua inobedientes; quis dubitet, quin summam eis dederit potestatem, quae praefortio manere, ac clavium traditione conferti hominibus a Deo consuevit?

Immo haec contulisse Christus ipse declarat Lucae 10. v. 16. dum Apostolis dicit, *qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*. Audire vero latine apud Tullium, Quintilianum, & Alphontium Jurisconsultum *L. arbit. ex compromisso, digest. de recept. arbit. ut & Graece dicitur live dicitur, & Antoine T. beol. Moral. Tom. II. P. II.*

Hebraice *stamab* idem sonat ac obtemperare, & praecipere parere. Itaque in ipsum Christum contumax est, qui Ecclesie iussa observare detrectet. Ergo quae statuit ac praecipit Ecclesia, per factam ipsi a Jesu potestatem constituitur & praecipit. Quamobrem Apostolus Paulus ad Hebr. 12. v. 17. postquam praepositos appellavit animarum Pastores, obedi, inquit, *praepositi vestri & subiacete eis*.

Denique anon constituitur ex eadem Scriptura, & constanti atque perpetua traditione, Apostolos, eorumque successores, iure praefortio atque accepta a Christo potestate clavium, uti semper fuisse in illis, quae ad fidem & disciplinam Ecclesiae, vel ad tollenda scandalum pertinet? De iis enim rebus leges ab Apostolis, tum singulis, tum communi consilio constitutas, tota penes factae historiae series evincit; huiusmodi autem constitutiones partim scriptae, partim non scriptae fuerunt. Nota res est ex Apostolorum actis, quod pro subrogando Apostolo in curam viduarum egerit, ac celebranda illa Lex, de qua cap. 15. quae pro decernenda ortu de legalibus controversia constituta fuit per haec verba: *Utrum est Spiritui Sancto & nobis nihil ultra imponere vobis oneris, quam haec necessaria, ut abstinatis vos ab immolatione animalium, & sanguine, & suffocato, & fornicatione*. In illis actis, c. 15. memoratur S. Paulum Siriam & Ciliciam perambulasse, confirmasse Ecclesiae, praepositis *custodire praepcepta Apostolorum, & Scripturam, & haereticos, id est, Constitutiones*. Accedit etiam quod statim subsequitur de eodem Paulo atque Timotheo: *Cum autem pervenissent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quae erant decreta ab Apostolis, & Senioribus, qui erant in Jerusalem*. Ubi Glossographus post veteres omnes Ecclesie utriusque Doctores dogmata recte interpretatur *statuta*. Mirum praeterea circa mores, tum publicos tum privatos, quae passim in Apostolorum scriptis occurrunt. Quis ignorat pro regenda Ecclesia plura verba constituisse, quae litteris non sunt consignata? Id sane indicat Apostolus dum 2. ad Cor. 11. se cetera, quae ad disciplinam spectarent, dispositurum pollicetur, & dum 2. ad Thess. 2. ait, *state, & tenete Traditiones, quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolam*. Haec traditiones in graeco textu vocantur *κατατάξεις*, id est praepcepta. Equis negat ab huiusmodi praepositorum ducere jejunia nonnulla, ac caeremonias quamplurimas semper & ubique in Ecclesia servatas, veluti supra quadam lege institutas? Praeterea Paulus inchoatum Corinthium tradidit Sathanæ, utque Improbos Ecclesie communionem privavit, atque e fidelium societate deiecit.

Neque solum Apostolus, fed eorum successores haec eadem potestatem leges ad Ecclesiae disciplinam moderandam tulerunt. Quis enim ignorat ritibus etiam prioribus saculis canones ab Ecclesie Pastoribus fuisse conditos, quos veluti leges venerarentur? De iis Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Cyrianus, & Eusebius in sua hist. Ecol. passim monent. Nec solidum fundamentum eorum casti opinio, qui plerisque canones, & constitutiones, quae Apostolorum nomine circumferuntur, a latis antiquis illis temporibus ab Ecclesia legibus deprompta fuisse, teneant. Immo si Apoc. accepta referenda non sunt, quae in illis statuta sunt, pleraque saltem, ab eorum fuisse

Successoribus primis sacellis constituta, asserere oportet. Que cum ita se habeant, nullus superesse videtur dubitationis locus, quin Christus Ecclesiam institutum suum, ei vim, seu facultatem fecerit, qua Leges ferat, ad Dei cultum, ad retrahendos homines a vitis; coque ad virtutis exercitium alliciendos necessarias. Videndum itaque, in qua hac referat potestas. Occurrunt statim Novatores, Grotius presertim, & Puffendorfus, qui summum Imperantibus hac unice jura competere impudenter afferunt. Hunc refellit

PROPOSITIO IV.

Potestas circa sacra a Deo Ecclesie concessa non inest in sacris Principibus.

Demons. Nemo negat potuisse Christum Dominum Ecclesie jura, five illius regende potestatem summum Imperantibus tradere, aut eam ita consistere potuisse, ut tota imperio subiecta esset, ac a supremo Principe regeretur. Immo cum jusque fit hominis cor in manu ejus, & quocumque velit trahat illud, Reges ipsos poterat Apostolos, Pastores, rectoresque Ecclesie sue eligere ac deponere. Sed non ita fecit. Nam Apostolos elegit duodecim, ac deinde discipulos septuaginta duos, ut eos qui suam vellem fidem profiteri, in illam societatem cooptarent: in qua ipsi, Christi potestate actum nomine, Pastores essent: quos ligandi solvendique potestatem habebant. Hos ad omnes Genes misit, atque ad Reges ipsos, & Praefides, ut hosteriam, si vellet, Christi oves facerent, atque potestati ipsius concederent quoad Dei cultum, aeternaeque salutis consequutionem subiectos declararent. Et sane annon ut Populus, ita Principes, ac Reges ad oves spectant, quas ita regere debeant, quibus Christus dicit, *Pascite oves meas*? si sane quoad spiritualia & aeterna salutis consequutionem omnibus Christi ovibus dominari debent, ac leges praefiberent, qui ligandi, & solvendi, atque clavium potestatem acciperent. Sed videmus, quoniam fuerit illorum Regum ac summorum Principum sententia, qui omnium primi christianam religionem susceperunt, & quae ratione a viris illis sanctis, qui christianam fidem demonstraverunt doctrinam, Ecclesia, ejusque forma atque jura expostita fuerunt. Verisimile non est aut Principes patri voluisse, jura imperii ipsi debita violari, aut sanctos illos Antistites eam voluisse sibi in Reges & Principes potestatem usurpare, quam Christus non dedisset, & quae odiosam Principibus Christi Religionem reddere potuisset. Constantinus omnium primus Christianorum Imperator, teste Eusebio lib. 3. de vita Constantini cap. 10. in Concilio Nizano non prius astitit, quam Episcopi ut sederet assensissent. Et absoluto Conc. Epist. misit ad omnes Ecclesias, quam idem Eusebius libid. refert, in cuius fine haec leguntur *Quae cum ita sint, caelestem gratiam, & deorum mandatum libenter suscipite. Quisquid enim in sanctis Episcoporum Conciliis geritur, id nunc ad vestram referendum est voluntatem.* Theodosius Junius in Epist. ad synodum Ephesinam, testis est, inquit, qui *sanctissimum Episcoporum caelestis adscriptus non est, illam Ecclesiastica negotia, & consultationibus sese immiscere.* Similia habet Martianus Imperator L.

nem. cap. de Summa Trinitate & fide Catholica. Et omnium legum peritissimus Justinianus novell. 53. leges civiles dixit non procedere, sed sequi oportere leges Ecclesiasticas, secundum sacras, inquit, & divinas regulas (ita canones appellat) *quae etiam nostra leges sequi non dedignantur*, et in Authent. Const. cxxxi. c. 7. haec habet, *si Ecclesiasticum negotium sit, nullam communionem habent civiles magistratus cum ea disceptatione, sed religiosissimi Episcopi secundum sacras canones suam imponunt.* Ut alios vero praeterimus, nunc sufficit Basilius Imperator, qui in viii. Synodo ita loquitur: *De nobis autem Levitis, tam qui in dignitatibus, quam qui absolute conversamini, quid amplius dicam non habeo, quam quia nullo modo vobis licet de Ecclesiastica causis sermonem movere, neque penitus respicere integritati Ecclesiae, & universali Synodo adversari.* Hoc enim investigare & quere Patriarcharum, Pontificum & Sacerdotum est, sui regimini officium sortiri sunt, qui sanctificandi, qui ligandi, & solvendi potestatem habent, qui Ecclesiasticas & caelestes adepti sunt claves: non nos qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari vel a ligamento solvi egemus. Tom. 8. Conc. pag. 1154. Vides ergo non unum, sed plures, & quotquot de christiana religione recte sentere Principes, ita Christianam fidem profecto fuisse, ut Ecclesiam in ista Reipub. a Christo institutam crederent, in qua ipsi oves, Ministri vero quibus claves tradidit suae Regni Caesorum, Pastores essent. Sed rem clariorem faciunt edicti haec de re Ecclesiae canones, Patrumque illorum sententia, qui primis Christianis Principibus Christi fidem exposuere. Quis credat sanctissimos illos Pastores, qui Principes illos vel recentiarum ad fidem convertos, vel qui subditos plerumque habebant Idololatrias ac Christiani nominis intensissimos hostes, in Christiana religione insititudoles locuperaunt, vel in conciliis edere voluisse canones, aut ea palam illis incalcare que Dei Deo, quae Caesaris Caesari. Ad imperatorem palatii, ad Sacerdotem Ecclesiae. Publicorum tibi mentium ius commissum est, non sacrorum, Habes itaque antiquiores Patres non solum exponentes Ecclesiae jura penes Sacerdotes esse, sed & Principes ipsos ne ius se immiscerent prohibentes, ac divinum illis iniuste vindictam, dum ea sibi usurpare praetenderent. Quae cum ita se habeant, quis non videat Novatores illos qui summum imperantibus ius circa sacra impudentissima adulatione adjudicant, fundatam a Christo Ecclesiam penitus evertere, atque destrueret?

cerdotum, quanto etiam pro ipsa Regibus in divinis sunt reddidit: examine rationem. Gregorius Magnus ad Episcopum Metensem dist. 69. can. 9. *Qui dubitet Sacerdotes Christi Regum & Principum omnium suorum partes, & magistrorum consilii? Nunc miserrabilis insania esse cognoscitur, si filius patrum, discipulus magistrum sibi conetur subjugare, & iniqui obligationibus illum suoperehant subducere, a quo credit, non solum in terra, sed etiam in caelis se ligari posse, & solvi?* Venio nunc ad Patres, atque rem ab Ignatio exordior viro Apostolico, atque Joannis Apostolici discipulo. Is antequam Principes essent, qui Christianam doctrinam profiterentur, in epistola ad Philadelphos haec scribit: *Principes, subditi estote Caesari, milites Principibus, Diaconi Presbyteris, Presbyteri & Diaconi ante omni Clerus, simul cum omni Populo, & Militibus, atque Principibus, sed & Caesares obediam Episcopo, Episcopos vero Christo, sicut Patri Christus: & unitas per omnia servetur.* S. Athanasius in epistola ad solitariam vitam agentes, ita Olym Conducentem Constantinum Magnum in Nicenam Synodo allocutum solvi scribit: *Desine, quae nobis in hoc genere praecipit: sed potius ea a nobis disce. Tibi Deus imperium commisit: nobis que sunt Ecclesiae, contraxit. Et quemadmodum qui vitam imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinae: ita & tu cave, ne quae sunt Ecclesiae, ad te trahens, magno crimini obnoxius fies.* Post haec Olibi verba Athanasius ipse subnectit. *Quando a condito evo audivimus, quod iudicium Ecclesiae auctoritatem suam ab Imperatore accepit? aut quando inquam hoc pra iudicio accepit? S. Ambrosius ep. 53. sic Valentinianum Imperatorem alitatus est: Noli regnare, Imperator, ut putes te in ea, quae divina sunt, imperiale aliquid ius haberi: noli te extollere, si vis divinum imperare. Ego Deo subditus: Scriptum est enim: que Dei Deo, quae Caesaris Caesari. Ad imperatorem palatii, ad Sacerdotem Ecclesiae. Publicorum tibi mentium ius commissum est, non sacrorum, Habes itaque antiquiores Patres non solum exponentes Ecclesiae jura penes Sacerdotes esse, sed & Principes ipsos ne ius se immiscerent prohibentes, ac divinum illis iniuste vindictam, dum ea sibi usurpare praetenderent. Quae cum ita se habeant, quis non videat Novatores illos qui summum imperantibus ius circa sacra impudentissima adulatione adjudicant, fundatam a Christo Ecclesiam penitus evertere, atque destrueret?*

PROPOSITIO V.

Potestas circa sacra, & ius ferendi Leges ad Dei cultum & Ecclesiae disciplinam pertinent in Christo Ecclesia sine collatum in solis Episcopis residet, qui iure divino Presbyteris aliisque Ministri superiores sunt.

Utrique propositiones pars vel ex eis quae haecumque diffinita facile comprobantur possunt. Sed ut in re maximi momenti nil intractum remaneat, rem hic luculentius exponere, ac novis argumentis demonstrare operae pretium esse existimamus. Itaque pars prior in hunc modum demonstratur. In his

potestas inest regende Ecclesiae, Ecclesiasticaeque Leges condendi, qui a nostra aetate ad exordium usque Religionis christiane semper veluti a Christo sibi traditam exerceverunt. Hac enim via, & datam a Christo potestatem, & genus hominum in quos eandem collocaverit, certo cognoscimus. Episcopi vero Ecclesiarum Pastores ritu a Christo instituto ordinati, a nostra aetate usque ad Apostolos, per quos Christus fundavit Ecclesiam, potestatem, quam a Christo accepit certo crediderunt, Ecclesiam regere, legesque ad eius disciplinam praefectas condiderunt. De Episc. qui modo in Occidente sunt, & communionem servant cum Ecclesia Romana, id vocari nequit in dubium, cum iure fidei articulos habeant, potestatem hanc ex Deo habuisse per legitimum ordinationem, & cum eam singuli in suis exerceant Diocesium, & communi consilio in Conciliis, Graeci quoque illi, qui seclitina sedantur auctore Photio inceptum, ab Iuliano vero a Michaele Cerulario, Jacobus five Syri, five Armeni, five Cophti, five Abyssini, qui Diofocorum sequuntur in Chalcedonensi Synodo damnatum & ex Ecclesie sine depulsum, ac Nestoriani, qui in Chaldaea, Perside, atque in variis Provinciis Indiae Orientalis haerent Nestorii in Ephesina Synodo anno 431. damnatum fuerunt, ita, inquam, omnes in Syria, Aethiopia, Athiopia, Armenia, Chaldaea, Perside, aliisque remotis regionibus Episc. habent, qui se hanc per legitimum ordinationem a Deo accepit potestatem credunt, ommate exerceant. Id vero palam facti undecimo, octavo, immo & quinto Ecclesiae saeculo fuisse in toto terrarum orbe Episcopos, qui hanc sibi adjudicarent potestatem, eaque a Deo esse certo existimarent. Fac enim deinceps hanc sibi usurpare cepisse auctoritatem. Vel omnes uno eodemque tempore unanimi consensu in illi contulerunt, vel una prius in Ecclesia haec usurpari jura coeperunt, in cuius deinde sententiam alia successit tempestas vicium. Quis vero dissentire vellet Episc. omnes non solum locorum diversitate, & linguarum varietate, sed & omnimoda communione inter se separatos, qui de re hac deliberarent, ommesque in hanc sibi usurpandam potestatem conspirarent? Fieri ne id potuit, quin ulla tam numerosi conventus, tamque mirabilis consensus memoria remaneret? Neque credibile est unam Ecclesiam hanc sibi tribuere cepisse potestatem, quam alii deinceps sibi imitarent. Nam praeterquam quod huius novitatis nullum vestigium ad est, quoniam haec fuit? latina? Quis vero credat novitatem hanc nulli Episcopo, ac Principe nullo obstante & reclamante, in universam lantam Ecclesiam induci potuisse? Quis dicat Graecos immanis odio Latinos horrentes, Armenos, Cophtos, Abyssinos, Nestorianosque veluti haereticos ab illis damnatos, voluisse, ac potuisse sine ulla oppositione novitatem ab illa excogitationem amplius, & quidem tanta circumspectione, ut ne una quidem vel Ecclesiastica, aut prophano Scriptori res nota fuerit, ut scriptis configuraret? Itaque necesse est afferere ac omnino pro competere habere, non aliam fuisse quinto saeculo de auctoritate & potestate Episcoporum universae Ecclesiae fidem, atque sententiam, quam ea, quae in Romana, in Graeca, ac in toto Orientali Ecclesia nostra haec usque videtur. At eadem sibi inesse credere, ac usurpare potestatem Episcopi omnes quati, ac utrumque priorum saeculorum

Note enim sunt leges five canones a totius orbis Episcopus conditi in Concilio Constantino. I. ann. 381. & Nicæno I. ann. 325. Nec opus est verbis, ut ostendatur, eadem potestate sacros Antistes utos fuisse illo eodem fecisse in Gallia, in Hispania, in Africa, & in Asia, cum sint omnibus noti canones Conciliorum Carthaginiensis, Arelatensis, Eliberitani, Antiocheni, Neocæsariensis, Sardicenis &c. Sed ne novatores nostri Lutherani, & Calviniani, ac hujusce furfuris reliqui fingant, hac saculo in quo pax Ecclesie concha sibi vindicatur, ac usurpatæ superbo quedam factu sibi vindicatur, ac usurpatæ cepisse potestatem, in eisdem proferebantur priorum saculorum exempla. Mitto Concilia celebrata in Africa sub Agrippino, & Cypriano, in Asia sub Filamiliano Casareo Episcopo, & quæ Stephanus in eadem reprobantur, egit, alioque Concilia, in quibus canones pro Ecclesia regenda conditi fuerunt. Eusebius lib. 5. hist. Eccl. c. 24. & 27. scribit a Victore Romano Pontifice sub fine sæculi secundi Theodorum Byzantium Corarium de Christo male sententiam, ejectionem ex Ecclesia fuisse, ortaque de tempore celebrandi Paschatis controversiam, indictis cum Remo, tum alibi Synodis, compulsum ab eodem, ac Asiaticis Judicis more luna 12. Pascha celebrare perseverantes, a communiione segregasse; Constitutiones denique ac canones, qui Apollolorum nomine circumferuntur, partim ex Apostolicis regulis, partim ex decretis Synodorum primis temporibus ab Episc. celebratarum, originem trahere, celebratorum Auditorum opinio est. Quæ sane ostendunt ad hæc ætate nostra ad Apost. usque, Episc. semper potestatem exercuisse decernendi disciplinam, Ecclesieque Leges condendi, ac certo credidisse Christum hæc eis pollicentem fuisse, ac per legitimam manum impositionem concessisse. Id autem satis superque esse ad rem conscientiam, cum verisimile non sit nos doctos sanctissimoque viros, qui Ecclesiam præferre, aut potestatem quam non habentur superbia & ambitione quadam tribuere sibi voluisse, aut jura ignorasse, que sibi competere. Sed opus non est conjecturis. Nam scriptura ipsa rem extrinsecam controversiam possit. Hæc enim, ut supra ex Paulo notavimus, potestas est a Deo in Ecclesia Pastores; aut Ecclesie autem Pastores semper & ubique habiti sunt Episcopi, quos Actorum xx. Spiritum Sanctum pollicite legitimus, ut regerent Ecclesiam suam. Potestas autem, quam loquimur, pastorum est, quibus patendi Christi oves manus conceduntur est, quibusque ligandi, & solvendi, claviunique potestas promissa fuit. Atque hæc Ricerhi quæque resistit hæresis, qui toti Ecclesie potestatem illi collatum inquit, Petro vero, Apost. & Episc. instrumentaliter, & ministerialiter tantum, seu quoad executionem.

Venio nunc ad alteram partem. Et quamquam ex hucusque disputatis facile patet Episcopus jure divini esse non solum Christiana plebe, sed etiam Presbyteris, & Diaconis superiores, tamen ut in re maximi momenti nil præteream, quod ad periculum illius dilucidationem conferat, novam demonstrationem afferemus. Principio vero animadverto, ex supra allatis argumentis ostendi eandem fuisse ab exordio, ac nunc est, Ecclesie formam, nec variationis initium designari a Novatoribus posse, quibus quidem si addatur, Epiphanium hæresi 75. & Au-

gust. de Her. n. 53. Arium inter hæreticos recentere, quod afferunt Presbyterum ab Episcopo nulla differentia debere discerni, Hæreticos denique ab hac opinione Wicleffum, Calvinum, aliosque fuisse ab Ecclesia declaratos, facile intelligitur. Ecclesiam credidisse semper habere Episcopos a Deo auctoritatem, potestatemque, quæ Diaconis, Presbyterisque præsit. Nam Novatores nostræ assertionis novitatem, immo & initium assignare nequeunt: nos vero demonstramus illorum sententiam, cum primum innotuit, continuo erantem, hæreticamque habitam fuisse atque dampnatam. Sed videamus alia argumenta.

Occurrit primo loco ipsum Episcopi nomen, quod cum ab *super* & *exom* confidat, ac *speculator*, originem trahat, idem sonat, ac *superinspector*, & *speculator*. Episcopi nomine in veteri testamento appellabatur, qui Levitis præfesset. Etdræ 11. cap. 12. Ab Ethnicis Diis viis, quos universonum Rectores putabant, istud idem nomen fuisse tributum, ostendit in annot. ad 1. can. Apostolicum Bevegeius testimonio Homeri, Plutarchi, & Herodiani; ubi observavit etiam Episcopos nominari consuevit viros, qui rebus administrandis præferebantur, idque ex Plutarcho in Numæ, & Cicerone lib. vii. ep. 11. ad Atticum. Itaque vel ex ipso Episcopi nomine constat his committi populum ac fidelium regimen, & præfecturam, quod ipse Paulus demonstravit, dum ad 1. v. 22. Ecclesie redioribus dixit, attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. In Apocalypsi c. 2. Episcopi vocantur Angeli Ecclesiarum, non alia de causa, nisi quia Evangelium annuntiabant, & eminenti præditi erant auctoritate. Angeli enim Dei Nuncios sunt, & inter res creatas principem locum tenent. Itaque vel ipsum nomen dignitatem auctoritatemque designat.

Deinde rivis ipse quo ab Ecclesie exordio Episcopi promovitur ad hujusmodi ordinem confluunt, Presbyteris gradu, dignitate, ac potestate superiores esse demonstrat. Presbyter ab uno Episcopo, Episcopus vero a duobus, vel tribus aliis ordinari debet; id vero, ex consuetudine semper ac ubique recepta, & ex antiqua ab Apostolis orta Legge. Hanc enim inculcatam legitimus can. 22. Concilii Arelatensis, can. 4. Concilii Nicæni, can. 1. Ilorum, qui Apostolicis appellantur, ex eo, quod inter antiquas, Apostolicas quoque nonnullas constitutiones complectantur, inter quas Legem de ordinando Episcopo a duobus vel tribus aliis, jure meritoque recentissimus. Tum quia, cum hæc semper, ac ubique locorum viguerit, nec ex nova totius Ecclesie determinatione post Apollolorum ætatem constituta ostendatur, ex ipsis Apostolis derivata præsumitur, tum etiam quia hæc fuisse ratione ordinatum Timotheum, Paulus, prima ad ipsum data Epistola per hæc verba significat: *noli negligere gratiam, qua data est tibi pro prophetiam cum impositione manuum presbyterii*. Quæ sane verba, promissa perpetua illa, & constanti totius Ecclesie consuetudine de Episcopo a duobus, vel tribus aliis ordinando, satis apte interpretantur de electione & deputazione Timothei ad Episcopatum per prophetiam, & de gratia quam in susceptione ordinis accepit ab Episcopo cum impositione manuum collati. Nam Episcoporum cre-

tas, & collegium passim presbyterium appellatur; immo cum presbyterium Ecclesia senatum exprimat, nil apertius dici posse videtur ad cœtum Episcoporum designandum. Si Ecclesia viventibus Apostolorum quodam splendidiore, ac nobiliori, Episcopo ordinari præcipit, horum ordinem presbyteratu dignitatem, atqueque habuit, Episcopoque a Deo Presbyteris superiores constitutos, ostendit.

Actia revera esse jurisdictionem illam demonstrat, quam semper, ac ubique in presbyteros exercere. Nam presbyteris a primis temporibus vetitum fuit de una in aliam Parochiam migrare abique proprii Episcopi permissione, can. 12. Apost. ac omnia ad nutum Episcopi administrare jubentur, can. 33. quod & Tertullianus quoque asserit lib. de Bapt. c. 17. Rursum eis competit ordinandi Presbyteros alioque Ministros, ut veterum omnium Scripturam, omniumque antiquorum canonum consensu constat. Quamobrem hoc veluti certum & explorato principio constituto, Epiphanium adversus Arianos concludebat, Episcopos a Deo Presbyteris superiores esse constitutos, quod Episcopi potestatem acceptam ex eandem accusatorem suam presbyterum fuisse negabat, quia a Coluro ordinem susceperat, qui non erat Episcopus. Itaque si Episcopi nomen inditum est, quo juxta Hieronymum, Guicorum, Latinarumque loquendi rationem, is indicatur, qui sacrum supremum sit moderator, quique aliis ministris præsit, si rivus quo in hujusmodi ordinem cooptatur, eorum supra presbyteros disputatæ significat, si jus ab exordio Ecclesie habuit ordinandi, ac veluti sibi ipse creandi presbyteros, si Presbyteris alioque Ministris veluti subditis imperavit; perspicuum argumentum est, Episcopos a Deo institutos fuisse, ac ex donato auctoritate, & potestate, qua plebi, Ministris, Presbyterisque præsit, & quoad regimen Ecclesie dominentur. Hinc a Dionisio Areopagita de Eccl. Hierar. c. 5. Episcopus divinus Pontifex, cui presbyteri parent, & ab Auditore Const. Apost. lib. 2. c. 18. & 26. Episcopus dicitur, qui omnium curam gerit, vocaturque credentium Dux, Princeps, Rex atque Dynasta. Quis ergo dubitet, quia Episcopi sint, quibus jus patendi, ligandi, ac solvendi, claviunque potestas concessa fuit? Ita sane, qui quinto, & quarto Ecclesie saculo scripserunt, sentiebant, quam ob rem Ariani oppositi docentes veluti novatores, ac hæretici ab omnibus habiti sunt, atque dampnati. Ac eandem fuisse antiquorum Patrum hujusmodi sententiam, africanam Ecclesiam id procepto semper habuisse, idem faciunt Tertullianus, & Cyprianus. Ille lib. de Bapt. c. 17. Dandi Baptismi hæc sunt summa Sacerdos, deinde Presbyteri, & Diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate, præsertim Ecclesie honorem, quo salvo salva pax est. Alter vero in Cartaginensi Synodo, cui ipse præsit, veluti rem omnibus exploratam asseruit, *Apostoli non successimus eadem potestate Ecclesiam Dei gubernantes*. Ep. 27. docet, Ecclesiam super Episcopos esse constitutam; & ep. 65. ad Rogationam, *Meminisse autem Diaconos debent, quoniam Apostolos, id est, Episcopos Dominus elegit*. Palastinus, ac Alexandrina Ecclesie eandem fuisse sententiam, Origenes, & Clemens Alexandrinus testantur, nam ille hom. 2. in Jer. de se loquens presbytero, ait: *plus a me exigi quam a Diaconis, ad sit vero*

plus, quam a laicis, plus visus ab his, quibus super Diaconos & super Presbyteros commissam est regimen, principatum Ecclesiasticum. Clemens autem lib. 3. Pedagogi c. 12. alia præcepta, inquit, dant sunt Episcopis alia Diaconis. Et lib. 6. Strom. Et hic quoque in Ecclesia sunt progressiones Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum. Accedunt etiam acta S. Ignatii Martyris edita ab Uferio, & Ruinartio, que habent, n. 4. *Honorabam enim Sanctum per Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, Alie civitates, & Ecclesia*. Epist. Ecclesie Smir. de Martyr. Policarpi, in qua Smitensis Episcopus S. Martyr appellatur & demum indicatologum exhibentes Episcoporum, qui Apollolis successore, ab Ireno, Tertulliano de Præter. Oprato contra Donat. & Eusebio editi; in quibus cum Ireno omnes sentiant, Episcopos Apollolorum esse successores, ab his ordinatos esse eorumque ordinatione, & successione veritatem conservatam, & ad nos derivatam. Vide l. 3. adv. hæreses. Quid plura? Ignatius quoque ad veli Apostolicum, & qui Joannis Apostoli consuetudine usus fuerat. Is Epist. ad Magnesianos n. 6. Episcopum præfessit Ecclesie ait, ac Deo locum tenere; ad Trallianos n. 3. Eisdem credentes subiectionem esse oportere *namquam Jesu Christo*; & ad Philadelphenses ait, attendite Episcopo, & presbytero, & Diaconi; ac infra *his Episcopi nihil scitis*, ac quæ cum ista sint, nemo non videt, omni gratæ a ubique terrarum semper in Ecclesia fuisse Diaconos, ac Presbyteros, præter plebem, qui Episcopo veluti summo Reftori subjeti essent, ac Episcopos habitos semper esse veluti Apollolorum successores & tamquam ii, qui suscepta ex Deo ab Apollolis, & ab his ad eos derivata auctoritate, & potestate Ecclesiam Dei rexeant. Annon hæc factis superque sunt ad demonstrandum constitutum a Deo esse Hierarchiam Ecclesiasticam ac Episcoporum ordinem, qui dignitate & potestate ceteris præeminere? Sed quia Scriptura habet, rem extra omnem controversiam ponunt. Mitto Apocalypsi loca, quibus Episcopos præfatos fuisse Ecclesie declarat, quibusque sublimi angelorum nomine eorum præstantia, ac auctoritas significatur; unus enim tantum textus Actor. 20. ad rem conscientiam sufficit: *Attendite vobis*, inquit, Paulus Ecclesie Pastoribus, & universo gregi; in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Cum omnium sæculorum Scriptores memorie prodiderint a Spiritu Sancto Episcopos per ordinationem sui pastorium potestatemque habere, cum omnes ubique gentium Episcopi hæc semper crediderint accepisse in ordinatione auctoritatem, potestatemque, quis dubitet, quin textus illic designet Deum Ecclesiam instituisse suam cum Hierarchia, quam loquimur, & in qua Episcopi jus regendi ab ipso derivatum habentur?

Nec ultimum nobis negotium faciemus, novatorum adversum tam apertam veritatem sophistatam. Ajunt enim Scripturam aperte docere eandem fuisse Apollolorum ætate Episcopos, atque Presbyteros, cum presbyteri Episcopi, ac id vicissim Presbyteri passim vocentur. Addunt præterea Clementem Romanum, Chrysolomum, & Hieronymum non novatorum inter Episcopos, atque Presbyteros in primæ institutione differens. Sed hæc facile corrunt, ut animadvertemus.

Primo, quid Episcopi, quid Presbyteri, quid Diaconi

coni nomen significet. De Episcopo diximus supra: ad Diaconum, & Presbyterum quod spectat, *Dei* 908 Grace, idem tamen ac Latine *Minister*, *Episcopus* vero idem ac Latine *Senior* quod aliquando dicitur, quandoque honoris, & dignitatis nomen est. Nam ad honores dignitateque ii eligi solent, qui etate rerumque gerendarum experientia ceteris præstant; quam ob rem Romani prædiores ad rem publicam administrandam electos Patres *seniores*, eorumque collegium *senatum* appellare consueverunt. Hoc posito minus expeditis Episcopi facile intellegimus, eos Christi, & Ecclesie ministros fuisse, ac Senatium illius constituisse Ecclesie, cuius auctoritate, & consilio omnia moderantur. Igitur si aliquando Diaconi, sive ministri appellentur, ut apte aliquod eorum munus explicaretur, atque Seniorum vocabulo apte itidem iudicaretur viros esse, quorum ceteris stabilitum a Christo pro regenda Ecclesia Senatium denotet. Itaque deinde aliquando Apostolos, veteresque scriptores Ministros, sive Diaconos, & Seniores, hoc est, Presbyteros vocasse Episcopos: quis inde inferat tunc non fuisse in Ecclesia ordines, & Episcopos eodem fuisse ac simplices Presbyteros & Diaconos? Consans, & perpetua omnium saculorum traditio, ac scriptura ipsa aperte docent tres huiusmodi ordines in Ecclesia fuisse: posterum ergo Episcopos ad ministrum, quod exerceant, vel Sanatum, quem constituerent, Ecclesie Ministris, ac Seniorum nomine donari, qui ab eadem excluderentur Ecclesia inferiores Diaconorum, & Presbyterorum ordines: non sicut ac Barnabas, Andronicus, Junias, alique a Paulo Apostolo appellantur, ob munia, quæ scilicet, quin nos cogant Apostolorum numerum augere. Nitrum id non erit is, qui statuant tunc rem fuisse omnibus exploratam, quo casu, ex promissa illa appellatione nulla orti poterat confusio; ut in presenti apud Catholicos nulla ambiguitas, ac consilio nulla occurreret, si Episcopi, vel Ecclesie ministri, ut Presbyteri nomine in data aliqua occasione appellarentur, ut passim contingit. Immo nequidem demonstrare assertioni obesse posset, etsi ostenderetur, aliquando Presbyteros, vel Diaconos, super inspectores seu Episcopos fuisse vocatos, cum munus aliquando iis demandari poterit, ob quod speculatores, inspectoresque dici possunt. Hinc Theophilus in Epist. ad Philip. scribit etiam Presbyteros dici Episcopos posse, quod etiam ipsi populum inspiciant, ut purgent, & illuminent: sed alia esse Episcopii officia, non enim Presbyteri ordinantur. Itaque ex huiusmodi nominibus in persona dignitatem cadentibus, non in munere, quæ exerceant, ordinis discrimen argumentatur: quo in sensu semper diversis a Deo in Ecclesia institutos ordines designantur.

Deinde si statum spectemus nascentis Ecclesie, hæc disticte erit conscribere Apostolos in novis constitutis Ecclesie Episcopos tantum cum Diaconis constituisse, qui crescente deinde fidelium numero, atque Ecclesie exigente, Presbyteros ordinarent, quos vel minoribus mibus destinarent, aut iuxta eorum gradum in Ministris partem adficerent. Quod quidem ab Apostolo ad Tit. i. v. 4. indicatum arbitror, cum dixit: *Hujus vel gratia constitui te Crete, ut ea que desunt corrigas, & constituas presbyteros, sicut ego disposui tibi.* Nec quidpiam afferere vetat, plures quoque in una ea-

demque Urbe, dum idoneos viros reperissent, ordinare consuevisse Episcopos, ut paratos habere idoneos Antifites pro novis, quas fundarent, Ecclesiis. Quid ergo prohibet hac nos via Scripturæ reatius exponere, in quibus Episcopi tantum cum Diaconis mentio occurrat, ut Epist. ad Timoth. c. 3. & alibi, & ubi plures in eadem Urbe recensentur Episcopi: ut ad Phil. iii. v. 7. & act. xx. Hac fave attenda Ecclesie illius ætatis conditio, & etate illa, in qua nondum instituta essent Dioceses, veritatis videntur. Cur ergo ad illorum Scripturæ locorum expositionem afferri non poterunt, quæ Puritani opponunt?

Hæc ad Scripturam quod attinet. Eadem ratione exponi possunt, quæ ex Clemente Romano obijciunt qui in Epist. ad Cor. n. 42. scribit Apostolos per regiones constituisse viros probate fidei in Episcopos, & Diaconos eorum, qui credituri essent. *Et vel magis, quia in eadem Epist. Presbyteros ad Episcopos sperie distinguit. Nam n. 1. mandat ut reverentiam exhibeamus Ecclesie Presulibus; & hanc norem Presbyteris; n. 21. Propositos nostros reverentiam, & Presbyteros nostros honoremus; & n. 49. hæc scribit, Summo Sacerdoti sua munera tributa sunt, & Sacerdotibus locus proprius assignatus est, & Levitis sua ministeria incumbant, & homo Laicus præceptis laicis constringatur.* De Clavofortis pauca dicenda sunt; is enim nihil aliud contendit, nisi Episcopos, Presbyteros, & Diaconos aliquando appellatos fuisse, Hom. 1. Epist. ad Phil. & 22. 25. ad Timoth. & sua quoque etate Episcopos nullo modo scribere consuevisse *presbyteros, & conductos nostros &c.* Discrimen vero aliquod inter eosdem statuit, ac Episcopos ordinandi viis tribuit, quod negat Presbyteris. Etiam Hieronymus eadem habet Epist. ad Evarium, dum dicit, *quid enim facit Episcopus, excepta ordinatione, quod Presbyter non faciat?* Dum vero ad Diaconorum penultimum coerendum asserit, initio Ecclesie communi consilio Episcopos, & Presbyteros omnia rasilie, *postea vero unum fuisse electum qui ceteris superponeretur, immit tantum Presbyteros ab Episcopis in sollicitudinis partem initio admittos fuisse, ut Apostoli, Seniores in sollicitudinis partem vocaverant; postea vero crescente fidelium numero satius duxisset ad seculam remota ceteris munus præferre, ita ut plura Episcopos statueret, ac præcipuer, Presbyteris inconstituit.* Sed quid ambigua sunt Hieronymi sententia tam perspicue veritati obesse potest? Præsertim cum ea Scripturæ expositione nitatur, quæ ex superioribus a nobis notatis omnino dubia, & incerta demonstratur.

Itaque Christus ita Ecclesiam instituit suam, ut hæc plebe constaret, quæ ovium nomine designatur, ac ministris, & Presbyteris, qui etiam Pastoribus subsistent, quos Episcopos possit ad regendam Ecclesiam, quibusque etiam Legis servandæ potestatem fecit. At hic eorum occurrit oppositio, qui Optati, & Chrysol. auctoritatem urgent assentium, Ecclesiam insit Collegii esse in republica; unde inferunt non alia ei competere jura, quam quæ Cujacius, Gottfriedus, alique Jurisconsulti Collegiis competere exponunt. Sed quoriam hæc? Annon Optatus, & Chrysolomus farentur, Ecclesie Pastoribus a Deo jus circa sacra, & pro decernenda Ecclesie disciplina, concessum? Nil ergo ex horum sententia aucto-

ritati obest Ecclesie, cum insit Collegii in republica continere, dum illius collegii naturam servet, quod Christus instituit, in quod & Principes, & Reges cooptari possint, ac cooptati, orantur Pastores eorumque Legibus subditæ. Hic non de nominis appellatione; sed de jure, quod fit a Deo Ecclesie concessum, deque præscripta ab ipso Ecclesie forma disputamus. At Deus Apostolos delegit, & discipulos, ac Episcopos Apostolorum successores. Hos omnium, quocumque Christi fides suscipiari essent, curam habere voluit, eaque iisdem jura dedit, quibus pro locorum, & temporum varietate Leges alias conderet ad spirituale bonum promovendum, peccas in transgressores facerent, ac contumaces & communionem deiecerent. Dum hæc facta testæ nancant, parum obest, quin in republica esse dicatur, quin appelletur Collegium. Qua appellatione donari hoc sensu poterit, quod Christiani in hoc terrarum orbe, & in republica, peregrinorum insit, eorum more vivant, qui curam abolvere student, ut virtutum instrudi ad optatam patriam perveniant, cum eorum fit finis æternæ felicitatis, & gloriæ consequitio.

PROPOSITIO VI.

Suprema in Ecclesia potestas in Romano Pontifice Petri Successore residet, cuiusque auctoritas omnium Episcoporum jurisdictioni subiecta est.

Propositio hæc variis argumentis adversus Novatores, & schismaticos a Theologis demonstratur. Nos vero cum eo unico fine de ea tractemus, ut notum fit, in quo residet auctoritas sacros Ritus in Ecclesia potestas, atque ut clare sit explicatum orthodoxum circa huiusmodi disciplinam Systema, indicabimus tantum, unum, vel alterum momentum, quo dogmatica huiusmodi assertio monstrari solet. Primum itaque constat, Romanum Pontificem Petri successorem esse, tum quod nullus unquam fuerit Episcopus præter Romanum, qui se Petri successorem predicaverit, tum etiam quia id exploratum est ex perpetua & constanti omnium saculorum traditione, scilicet, ex Irenæo lib. 3. c. 3. Tert. lib. de præf. c. 36. Cypriano lib. 2. Ep. 32. Epiphano hæres. 26. Augustino aliiisque. Constat vero ex Sacris literis, Petrum peculiari prærogativa fuisse donatum, per quam in Frates, hoc est, in Episcopos omnes jurisdictionem habuit. Christus enim non solum populi, sed etiam statum ei curam commisit, dum Lucæ c. 22. v. 32. ait: *rogavi pro te, Petre, ut non desicias fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Dum Joannis 21. v. 15. & seq. cum jubet non solum agnos, sed etiam ovem pascere, hoc est, non solum populum, sed etiam fratres sive Episcopos, ut Chrysolomus in hunc locum interpretatur, & post ipsum Theoph. & Bernardus lib. 2. de consideratione. Dum denique Matth. 16. v. 18. & seq. inquit, *tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prevalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni celorum, & quodcumque ligaveris super terram &c.* Non est qui non videat hic ob singularem a Petro factam de Christi divinitate confessionem singularem ei privilegium fuisse concessum, in eo situm, ut Christi Ecclesia supra ipsum

tamquam super firmam petram fundanda ac stabilenda esset: ut Petro eam regente, portæ inferi prevaleat non possent; & ut denique in omnes omnia jurisdictionem haberet, quæ singulari ea concessa Clavium potestate designatur. Ne vero ullis ambigendi sit locus, notare hic necesse est, Christum Syntacæ locum dixisse Petro, ut se cepa, hoc est petra, & petra quoque lectur in textu graeco; quamobrem dubitari non potest, quin Petrum, petram voluerit esse illam, supra quam Ecclesia fundata est. Deinde notum est, hanc jurisdictionem, quæ Petro collata fuit, ut necessarium ad conservandam in Ecclesia Fidei, cultus, & disciplina unitatem & ordinem, Romanos Pontifices semper exercuisse. Præter id ex eo, quod initio secundo seculi Marcio Hæreticus a proprio Episcopo in Ponto excommunicatus, Apostolicam sedem adierit, ut illius auctoritate Ecclesie communioni restitueretur, quod circa finem ejusdem seculi, orta in Asia controversia circa diem, quo Pascha celebrandum esset, causâ delata sit ad Victorem Romanum Pontificem; ut ipsius auctoritate scandalâ ea caput amoveretur, ac circa huiusmodi discipline caput unitas in Ecclesia omnibus conservaretur. Quod denique tertio Ecclesie seculo, contententibus Firmidiano in Asia, & Cypriano in Africa, baptizatos ab Hæreticis esse iterum baptizandos; Stephanus Romanus Pontifex eos ad servandam hæc de antiquo traditionem, etiam excommunicationis minis obligare voluerit.

Hæc satis sunt ad ostendendum jurisdictionem, quam Romanus Pontifex in Petri persona, cuius Successor est, accepit etiam tribus prioribus saculis, ut eorum circumstantie ferebant, in universam Ecclesiam exercit. Hujus autem rei luculentiora, & frequentiora suppetunt in sequentibus saculis exempla. Hinc in primis in Oriente celebratis Conciliis omnium Patrum consensu, tamquam Primas, & Ecclesie caput, & supremus Rector habitus est, ut ex eorumdem actis liquet, & ut alia mittam, in Florentina Synodo, Grecis etiam consententibus, decretum prodit, quod sequitur: *Definimus Sanctam Apostolicam Fidem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primum, & ipsam Romanum Pontificem Successorem esse beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium.*

Atque hinc patet solum Romanum Pontificem posse universæ Ecclesie prescribere Ritus, atque stabilitos & universim receptos mutare, aut circa eorumdem usum dispensare. Reliqui vero Episcopi, etsi dispensare, vel mutare possint ordinaria auctoritate ritus, quos ipsi, vel eorum prædecessores in usum propriæ diocesis constituerunt, ut jejunia, dies festos, processiones &c. tamen circa ritus, vel ad Apostolica Sede constitutos, vel in Conciliis Generalibus præscriptos, aut Ecclesie universæ Orientalis usum, & consuetudine comprobatos, nihil nisi ex delegatione, seu concessione Apostolicæ Sedis innovare possunt. Vide ea, quæ in appendice de legibus disputavimus. Quamobrem Conc. Trid. sess. VII. c. 4. can. 13. ait: *Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesie Catholicæ ritus, in sollemnibus Sacramentorum administrationibus usurpatis consuetos, aut contentos, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiasticum Pastorem mutari posse; Anathema sit.*

Igitur ex Ecclesie precepto in sollemnibus Sacramentorum